

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.
Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

SCOVENECC

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.:
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.
Filiale:
Novo mesto.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Bollettino No 979

Nuove posizioni conquistate in Tunisia

Valida resistenza alla pressione bri-
tannica in Tripolitania - 10 velivoli
nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate co-
munica:

Nostre unità nel settore occidentale della Tri-
politania hanno validamente resistito alla con-
tinua pressione britannica. In contrattacchi sono
stati respinti reparti nemici operanti contro una
nostra formazione da ricognizione.

Sul fronte tunisino le forze dell'Asse hanno
conquistato nuove posizioni, mantenendole salda-
mente, non ostante violenti ritorni offensivi del-
l'avversario.

La caccia italiana e germanica abbatteva in
combattimento sette velivoli ed altri tre ne distrug-
geva al suolo.

Sfax (Tunisia) veniva ieri bombardata in più
ondate da aerei nemici; notevoli i danni; è in corso
l'accertamento del numero delle vittime.

Aeroplani inglesi sganciavano qualche bomba
dirompente e spezzoni incendiari nei dintorni di
Cefalu e mitragliavano nella stessa zona un tren-
no viaggiatori.

Altre azioni di mitragliamento si sono avute
su linee ferroviarie e su rotabili nelle provincie
di Palermo e Cosenza. Complessivamente ven-
gono segnalati otto morti e nove feriti.

Un'incursione avversaria su Sciaci (Siracusa)
causava diciotto morti e venticinque feriti nella po-
polazione e il crollo di alcune abitazioni.

Vojno poročilo št. 979

V Tunisu so bile zavzete nove postojanke

Pogumen odpor zoper angleški pritisk
v Tripolisu - 10 sovražnih letal
uničenih

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Naše edince so na zahodnem odseku Tri-
polisa pogumno vztrajale pred nadaljnjim an-
gleškim pritiskom. V protinapadih so bili od-
biti sovražni oddelki, ki so nastopili proti neki
naši ogledniški skupini.

Na tuniškem bojišču so naše sile zavzele
nove postojanke in jih trdno obdržale brez ozira
na močne nasprotne ofenzivne povratke.

Italijanski in nemški lovci so v boju sestri-
lili sedem letal, ostala tri pa so uničili na zem.

Sovražni bombniki so večer v več valovih
bombardirali Sfax (Tunis). Škoda je znatna.

Ugotavlja se število žrtev.

Angleška letala so spustila nekaj razdiralnih
bomb in zažigalnih drobovec na okolice Cefalu-
ja ter na istem področju obstreljevala neki po-
tniški vlak. Drugo obstreljevanje je bilo izvedeno
na železniške proge ter na vlake v pokrajinah
Palermo in Cosenza. Skupno je bilo osem
mrtvih in devet ranjenih.

Sovražni napad na Sciaci (Siracusa) je po-
vzročil 18 mrtvih in 25 ranjenih med prebival-
stvom ter razdejane nekatere hiše.

Delo Kr. Akademije Italije

Seji Akademije je prisostvoval tudi predsednik ljubljanske Akademije

Rim, 28. jan. AS: Te dni je imela Kr. Aka-
demija Italije svoje običajno zborovanje za
mesec januar. Vsi štirje razredi Akademije so
pričeli proučevati predloge za akademsko na-
grado in so obravnavali važna vprašanja umet-
niškega in kulturnega značaja. V razredu mo-
ralnih in zgodovinskih ved je podpredsednik
De Stefano proslavil spomin Pietra Fedela, ki
je nedavno umrl. Predložena so bila razna po-
ročila, med njimi zelo zanimiva, kakor na pr.

Odposlanstvo fašistične stranke za proslave v Nemčiji

Rim, 29. januarja. s. Včeraj je odpotovalo v
Nemčijo odposlanstvo fašistične stranke, ki se
bo udeležilo proslav ob desetletnici Hitlerjevega
prevzema oblasti v Nemčiji. Odposlanstvo vodi
namestnik tajnika fašistične stranke Tarabini
in v njem sta člana narodnega vodstva fašistične
stranke Ajello in Perretti di Castelferretto,
dalje še nadzornik Mittica, podnačelnik vrhov-
nega poveljstva GIL-a Zaccherini, zvezni tajnik
ter poveljnik Echaniz in Natali; poleg teh so
še zvezni tajniki Tabella, Morino, Gottoli, Scotti,
Bertinelli, Spangaro, narodni zaupnik državnih
ustanov Garatti, predsednik fašistične zveze kre-
ditnih in zavarovalnih zavodov D'Illavio, nad-
zornik GUF-a Pezzato in načelnik zunanjih
služb fašistične stranke Leonini. Ob odhodu so
odposlanstvo prišli pozdraviti tajnik fašistične
stranke ter zastopniki nemškega poslanstva v
Rimu.

Berlin, 29. januarja. AS. Odposlanstvo faši-
stične stranke, ki se bo udeležilo proslave deset-
letnice narodnega socializma, je prišlo v Berlin,
kjer ga je na kolodvoru pozdravil italijanski vele-
poslanec ter mnogi drugi člani italijanske kolonije.
Med nemškimi osebnostmi sta bila predstavniki
Hitlerjeve pisarne državni vodja Bohrmann ter
poveljnik SS Himmler.

Odločna obramba na vzhodu

Branilci Stalingrada se junaško branijo — Nemški protinapadi med Kubanom in Manjičem ter med Doncem
in srednjim Donom — Sovjetski napadi pri Voronežu krvavo zavrjeni

Hitlerjev glavni stan, 29. januarja. Nemško
vrhovno poveljstvo objavlja:
V trdi in odločni obrambi so zavrtele armade
vzhodnega bojišča vse množične sovjetske napa-
de, bojujoč se po načrtih izvedle vse določene
premake.

V Stalingradu so branilci zavrtili besne
sovražnikove napade na južni odsek kljub najhuj-
šemu pomanjkanju in velikokratni premoči sovra-
znika.

Množični sovražni poskusi za prodor v zapad-
nem Kavkazu so se zrušili pred nemškimi in
rumunskimi postojankami.

Na področju Kubana in v stepi južno od
Manjiča so bili ustavljeni sovražni oklepni na-
padi. V protinapadu so nemške oklepne edince
razkropile diviziji sovjetskega gardnega konjeni-
štva in neko pehotno edinico.

Na novo pripeljane rezerve so vrgle Sovjete
med Doncem in na področju srednjega Do-
na proti vzhodu.

Močni sovražnikovi napadi proti zapadne-
mu boku bojnega področja pri Voronežu so
bili odločno in krvavo zavrjeni. Severopadno
od Voroneža trajajo hudi in menjajoči se boji
dalje.

Južno od Ladoškega jezera je so-
vražnik napadal samo na odseku ene divizije
in je bil po hudih borbah zavržen z velikimi
izgubami.

V Afriki so bile sovražnikove sile, ki so
skušale napasti naše postojanke v zapadni Tri-
politaniji, zavrjene.

V Tunisu samo bojno delovanje krajev-
nega pomena. Hitra nemška bojna letala so na-

padala oklepna sovražna izvidniška vozila in
železniške cilje. Nemška in italijanska letalska
in protiletalska obramba je uničila devet so-
vražnih letal.

Sovjetske vojne metode

Berlin, 29. jan. AS: Nemški vojni dopisnik
pripisuje boljševske vojne metode, s katerimi
hočejo za vsako ceno doseči svoje cilje. Lahko
smo ugotovili — piše časnik — da so rdeči
pri svojih zadnjih napadih uporabljali nekaj
napadalnih oddelkov, oblečenih v nemške uni-
forme, da bi tako promotili nemške straže ter
nemške opazovalce. Boljševiki nadalje nele, da
uporabljajo možnarje vseh velikosti proti ene-
mu samemu nemškemu vojaku, marveč tudi
topništvo in razsipajavo s strelivom, kakor še
nikdar doslej. Težke sovjetske izgube pri nji-
hovih ofenzivah v zadnjih mesecih, so prisilile
boljševsko poveljstvo, da je začelo od vse-
povsod spravljati na bojišče rezerve. Nič red-
kega in čudnega ni, če vidiš na bojišču 50 let
stare moške in 17 let stare mladeniče, ki so jih
doslej uporabljali pri pomožnih delih v za-
ledju. Med temi vojaki se nahajajo tudi ra-
njenci, ki so komaj prišli iz bolnišnic in so
tako rekoč v začetku okrevanja. Protiletalsko
topništvo, postavljeno zahodno od Stalingrada,
so vodile ženske v starosti od 22 do 51 let. V
zvezi z delovanjem nemškega letalstva nad bo-
jiščem pri Voronežu pa se je izvedelo, da so
nemška letala brez prestanka obstreljevala so-
vjetske kolone na pohodu ter zbirališča sovra-
žnih čet. Na enem samem mestu je bilo na tem
odseku uničenih 50 avtomobilov s četami in
vojnimi gradivom, en tovorni vlak ter dve pro-
tiletalski bateriji.

Mobilizacija vseh nemških sil za državno obrambo

Berlin, 29. jan. AS. Nemški generalni ko-
misar za delo Sauckel je uveljavil posebne pra-
vice, ki mu jih je dal Hitler, ter izdal določila
za mobilizacijo vseh moških in žensk, ki so spo-
sobni z delom pomagati pri obrambi nemške
države.

Po teh določilih se morajo vsi moški od 16.
do 65 leta in vse ženske od 14 do 45. leta, ki
prebivajo na ozemlju nemške države, zglasti za
vpis pri pristojnem delovnem uradu takoj, ko bo
urad povabil k temu vse prebivalstvo, ali pa za-
del klicati posameznike.

Te obveznosti so oproščeni moški in ženske,
ki so na dan 1. januarja 1943 že delali vsaj 48
ur na teden, dalje tisti delavci, ki na lasten ra-
čun opravljajo določeno delo in so ob istem
času zaposlovali več kakor 5 delavcev, tisti, ki so
bili zaposleni pri poljskih delih, uslužbenci javne
uprave, učenci in učenke srednjih in višjih javnih
ali zasebnih šol, duhovni in tuji. Dalje se ni tre-
ba za obrambno delo priglasiti ženskam, ki mo-
rajo skrbeti za otroke, starega manj kakor 6 let
ali pa, ki imajo vsaj dva otroke, mlajša kakor
14 let.

Po preskušnji posebnih sposobnosti in zdrav-
ja posameznik vpisane bodo odločili, na katero
področje državne obrambe jih bodo poslali, da bi
čimbolj koristili. Pri ženskah bodo s temi pre-
glede ugotovili, kako opravljajo svoje posle kot
matere in gospodinje.

Pri določanju področja, na katero bodo raz-
lične vpisane osebe lahko poklicali v službo za
pomoč pri državni obrambi, bodo seveda upšte-
vali večje ali manjše rodbinske obveznosti. Tako
bo n. pr. ženska s šestletnim otrokom poklicana na
delo samo, ko bodo na mestih že vse ženske, ki
nimajo otrok. Pri dodeljevanju posameznih ob-
veznikov različnim panogam bodo upštevali tudi
želje posameznikov, v kolikor bo mogoče.

Berlin, 29. januarja. AS. Današnji listi v ve-
likem obsegu objavljajo odredbe glavnega nem-
škega komisarja za delo Sauckela v zvezi z mobi-
lizacijo moških in žensk, ki doslej še niso bili
vključeni v delo za vojno ali koristno za vojno
gospodarstvo ter na kratko komentirajo nove ukre-
pe, katerih izvedbo je Hitler neposredno poveril
Sauckelu. Vsa Nemčija je pritegnjena v delo za
zmago, poroča »Börsen Zeitung«, ki pravi, da je
nova zaposlitev narodnih sil za obrambo Nemčije
v tem izrednem trenutku njene zgodovine izraz

železne volje vsega nemškega naroda za končno
zmagavo. Mobilizacija dela, komentira »Deutsche
Allgemeine Zeitung« ima politični in gospodarski
pomen. Je najboljši odgovor, ki ga je moči dati
na splošni napad boljševizma. Cilj novih ukrepov
je zagotovitev velikih količin in potreb vojnega
gradiva za bojišče, pa tudi zagotovitev neobhodno
potrebnih izdelkov za javno življenje v notranjosti
države. »Völkischer Beobachter«, ki predvsem po-
udarja obliko, v kateri bo Nemčija dosegla svoje
vojne cilje s totalno in brezpogojno uporabo svojih
delovnih rezerv, pravi, da so dodatna zakonska
določila o obveznem delu omilila njegovo strogost.

Tojo je potrdil popolno solidarnost trojne zveze

Tokio, 29. jan. AS. Včeraj se je začelo zasedanje
japonske zbornice. Ob tej priliki je imel predse-
dnik vlade general Tojo govor, v katerem je poleg
drugačnega poudaril, da so napori Italije in Nemčije
utrdili nepremagljivo postojanko, ki sta si jih bili
osvojili. Rekel je, da položaj v Severni Afriki nima
nobenege vpliva na celoten potek vojne v Evropi
in v Vzhodni Aziji. Pristavil je, da se Japonska,
Italija in Nemčija trudijo, da bi s pospešenimi na-
pori dosegli cilje medsebojnega sodelovanja in s
tem dosegli tudi skupno zmago. Zatrnil je, da bo
Birma letos dobila svojo neodvisnost, poudaril pa
tudi nagli povratek te države v dobi miru in reda.
Tudi Filipini bodo neodvisni, ako bodo hoteli so-
delovati pri pospeševanju napredka vse velike
Vzhodne Azije. To smatra Tojo za trdno.

Predsednik vlade je izrazil simpatije za Indijo
in za njene vodnike, ki se potegujejo za popolno
osamosvojitve od Velike Britanije.

Kolikor pa se tiče Cankajskove Kitajske in
Avstralije, je Tojo poudaril brezplodnost njunega
odpora in zato bo Japonska nadaljevala s svojimi
udarci, dokler se ti dve državi ne bosta znebili
vseh utvar. Tojo je prešel potem na obravnavo
razmerja do kitajske narodne vlade in na vojno na-
poved te vlade Veliki Britaniji in Združenim drža-
vam. Razlagal je potem tesno sodelovanje med
Siamom in Japonsko in zatrnil, da je to mnogo

pripomoglo k utrditvi japonskega strateškega po-
ložaja, ki se po drugi strani stalno ojačuje.

Predsednik vlade je potem dejal: »Da bi zma-
gali v tej vojni, je treba spraviti na noge vse sile
na domačem bojišču, potem pa vselej in do skraj-
nosti zadostiti potrebam naših oboroženih sil. Vse
skrb je treba osredotočiti na edini cilj, ki se mu
pravi večanje udarne sile države.«

Vlada se silovito trudi, da bi povečala vojno
izdelavo, posebno kar se tiče ladij. Da bi se za-
jamčila učinkovitost, uspešna mobilizacija vseh sil
in zalog v državi, je potrebno, da se odpravijo ne-
katera določila in zakoni, ki ne ustrezajo več da-
našnjim razmeram, razen tega pa bo treba dati
predsedniku večja pooblastila. Govornik je ponovno
poudaril, da ni nobenega dvoma glede zmagovitega
izida sedanjih vojn. Da bi pa dosegli ta cilj, se bo
treba seveda sprijazniti z novimi omejitvami in
žrtvami. Japonsko ljudstvo se mora sprijazniti z
načinom preprostega življenja in se vzdrževati v se-
danje vojne razmere, obenem pa se vojno podvrči
vsem omejitvam, ki jih sedanja vojna nalaga.

Govor so navzoči navdušeno odobraval. Nato
je govoril zunanji minister Tani. Podal je pregled
dogodkov lanskega leta in poudaril vstop Japo-
nske v vojno, kar je dalo drugim narodom Vzhodne
Azije priliko, da so se po dolgem času otresli bri-
tanskega in ameriškega jarma.

65 milijonov za zimsko pomoč

Berlin, 29. jan. 10. januarja, na peto ne.
deljo, določeno za nabiranje prispevkov za
zimsko pomoč, je bilo med nemškimi ljudstvom
zbranih 64.904.606 mark. Na isti dan lanskega
leta je bilo zbranih 54.766.889 mark. Letošnji
prispevki so se torej pomnožili v primeri z
lanskim letom za 10.177.716 mark ali za 29.16%.

Barantanje za Norveško in nordijske države

Oslo, 29. jan. AS. Norveški tisk objavlja na
prvih straneh poročila, ki so jih objavili danski
listi o novih sovjetskih ozemeljskih zahtevah, ka-
tere so stavili Rusi zadnje tedne na pogajanjih z
Anglijo ter Amerikanci. Med drugim zahtevajo
Sovjeti zase tudi severno Norveško z Narvikom ter
Laponsko z Petsamom. Poudarjajo, da je sovjetski
poslanik v Stockholmu na vprašanje zastop-
nikov tiska o tej zahtevi odbil vsak odgovor, ter
ni hotel novice niti potrditi, niti zanikati. Norveški
listi v svojih komentarjih omenjajo ruska imperi-
alistična stremjenja proti morjem, kjer ni
ledu. Norveški listi omenjajo tudi žalostno izku-
snjo Finske ter Baltskih držav pod sovjetskim jar-

mom. Norveški tisk objavlja tudi senzacionalne
izjave Stafforda Crippsa in besedilo tajne angle-
ško-ruske pogodbe. Listi pišejo, da ti novi glasovi
potrdjujejo strašno grozno, ki preti Norveški ter
vsem nordijskim državam, kakor tudi strašne po-
sledice, ki bi se rodile, ako bi hotela nesreča,
da bi bile premagane evropske armade, katere
se borijo proti rdečim hordam.

Obvezno delo za ženske v Angliji

Bern, 29. jan. Iz Londona se je izvedelo, da
je angleški delovni minister Bevin naznanil več-
raj v spodnji zbornici nove ukrepe za popolnejšo
izrab vseh razpoložljivih moških in ženskih de-
lovnih sil. Ti ukrepi, ki bodo kmalu uveljavljeni,
bodo predvidevali vsakdanje nekaj ur trajajoče
obvezno delo za večino poročenih žensk, ki še ni-
so matere. Iz Londona tudi poročajo, da je zuna-
nji minister Eden sporočil v spodnji zbornici,
da ne more točno povedati, kdaj bo debata o sestanku
Churchill-Roosevelt v Casablanci. Razprava ne
bo mogla biti prej, dokler ne bo mogel Churchill
podati v zbornici svojega poročila.

Osvoboditev mednarodne rdeče brigade odgodena

Tanger, 29. jan. Poročajo, da bo verjetno od-
godeno vprašanje osvoboditve članov zloglasne
mednarodne brigade, ki so bili po zmagi generala
Franca internirani v Severni Afriki.

Turčija pazno spremlja dogodke v Siriji in Libanonu

Berlin, 29. jan. »Nachtausgabe« piše v zvezi
s sestankom v Casablanci, da so sile trojne zve-
ze sposobne ne le za močno obrambo proti
anglosaškim vojaškim načrtom, marveč imajo
tudi popolno svobodo za ofenzivo. Neusmiljena
srditost bojev na vzhodnem bojišču te realnosti
ne spreminja.

Ne da bi namigavali na bodoče sovražne
načrte, berlinski opazovalci poročajo o zani-
mivi pozornosti, s katero so spremljali v turški
prestonici sestanek v Casablanci. Kakor piše
»Nazional Zeitung«, je v političnih ankarskih
krogih bila posvečena posebna pozornost na-
vzočnosti vrhovnih poveljnikov pomorskih, le-
talskih in kopenskih sil Anglije ter Amerike
ter številnih večakov in tehnikov. Iz tega se so

da sklepati, da so na sestanku bili sprejeti novi
načrti za razvoj vojne v Sredozemlju in da
so v zvezi s tem govorili tudi o Turčiji ter o
Bližnjem vzhodu. Kakor piše »Nazional Zei-
tung« so turškim krogom še v spominu zadnje
izjave ameriških političnih krogov, češ da bo
po rešitvi vprašanja Francoske Severne Afri-
ke prišlo takoj na vrsto turško vprašanje.

Tako v Turčiji tudi narašča zanimanje za
dogodke v Siriji in Libanonu, kjer so Angliji
in Amerikanci na delu z vedno večjimi voja-
škimi pripravami in z zbiranjem velikih ko-
ličin vojaštva ter gradiva. Po sporočilih beyrut-
skega radia naj se prebivalstvo Vzhoda pripra-
vi na izredne ukrepe. Kakšni bodo ti ukrepi,
se še ne ve. Od degaullovske strani se je izve-

delo — nadaljujejo »Nazional Zeitung« — da
bo v kratkem v Libanonu zaukazana obvezna
vojaška služba za vse tamkajšnje Francoze, ki
bodo uvrščeni v tako zvano francosko armado,
ki jo mislijo Amerikanci oborožiti ter finančno
vzdrževati ter seveda imeti vrhovno poveljstvo
nad njo. Po poročilih iz Damaska pa anglo-
amerikanci spletarijo, naj bi Sirija in Liba-
non napovedala vojno Osi. Iz vsega tega je ra-
zumljivo, da je vlada v Ankari zadnje čase s
etopnjevano odločnostjo poudarjala voljo Tur-
čije po nevtralnosti. V zvezi z morebitnimi
angleško-ameriški načrti, ki stremijo za raz-
širitvijo svetovnega spopada, ankarska vlada na
vse načine in popolnoma jasno izraža, kakšno
bo bodoče zadržanje Turčije.

Novi nemški generalni konzul obiskal Vis. komisarja

Ljubljana, 29. januarja.

V vladni palači je Visoki komisar sprejel novega nemškega konzula v Ljubljani, dr. Rudolfa Müllerja, ki je prišel v spremstvu vodje pisarne Liesenberga. Z njim se je zadržal v prisrčnem razgovoru. Eks. Grazioli je potem vrnil obisk na sedežu nemškega konzulata.

Dr. Müller prihaja v Ljubljano kot diplomatski predstavnik sijajne kariere. Doslej je bil že na več mestih visokega zaupanja, pri čemer je pokazal vse svoje visoke darove razumnika in političnega uradnika. Dolgo časa je bil pri poslanstvih v Bernu, Bruslju, Bogoti, Bukarešti in Oldenburgu.

Visoki komisar na seji odbora za protiletalsko zaščito

V vladni palači je Visoki komisar predsedoval v ponedeljek, sredo in četrtek nekaterim sejam za obravnavo vprašanj protiletalske zaščite na področju Pokrajine.

Prisotni so bili: viceprefekt dr. David, kvestor dr. Ravelli, podžupan dr. Tranchida, inspektor protiletalske zaščite polkovnik Tombovan in številni funkcionarji Visokega komisariata, občine, industrije in interesiranih podjetij.

Pri obravnavi zanimivih vprašanj so zlasti bili na dnevnem redu: ustanovitev postaja za

prvo pomoč, podrobnosti za izselitev civilne bolnišnice, skupine za prvo pomoč, rezervne tehnične skupine, zasebna zaklonišča, imenovanje in delokrog hišnih predstojnikov, navodila za zadržanje prebivalstva v primeru alarma. Vsi prisotni so razpravljali o tem dnevnem redu.

Na koncu je Ekscelesenca Visoki komisar dal točna navodila, da bi se čim prej uresničil načrt, ki je bil izdelan na sejah, za kar naj skrbijo zainteresirani organi, kar vse je posledica točne in plodonosne razprave.

Dr. Müllerju izrekamo priščno dobrodoščilo.

KULTURNI OBZORNIK

»Naša knjiga« v letu 1943

Izšla je 6. številka Vestnika Ljudske knjigarne »Naša knjiga« za l. 1943, v kateri je med drugimi naznanjen tudi program za letošnje leto ter pogoji plačevanja. V prvem polletju bodo izšli štiri knjige, v II. pa tudi štiri. Plačevanje je določeno za prvo polletje, in sicer za vse štiri vezane knjige 180 lir, ali po 30 lir mesečno; poleg tega pa imajo naročniki »Naše knjige« še 25% popust pri vseh knjigah Ljudske knjigarne. Ob tej priliki naznanja Vestnik tudi kratko vsebino, katero posnemamo sedaj, da seznanimo svoje bralce z novostmi, ki jih pripravljajo književni trg Ljudske knjigarne v zbirki »Naša knjiga«.

1. Antoine d Saint Exupéry: Veter, pesek in zvezde.

Ta knjiga nosi v francoščini naslov »Terre des Hommes« — »Zemlja človekova«; tej pa bo dodano še delo istega pisatelja pod naslovom »Vol de Nuit« — »Nočni polet«. Obe deli pa nista ne roman ne reportaža, temveč nekakšne zbirke spominov, ki so tesno povezani med seboj. V obeh delih je poudarek ne toliko na veličastnih in pretresljivih dogodkih, temveč na čaru izkustva in plemenitih doživetjih, ki odkrivajo smisel človekovega življenja. Je to knjiga spominov letalca, ki nam odkriva silne nečloveške napore v borbi z naravo in njenimi silami, ki letalca vsak dan spravljajo v nevarnost. Snežni vrhovi gora, megla, oblaki, puščava, morje... vse to preži nanj v izvrševanju dolžnosti. Sredi vsega pa občuti letalec velik mir. Izgubi se v puščavi, kjer ga mami misel na smrt, pa se le z nadčloveškimi silami reši iz nje. Tako z življenjem letalca naletimo na najgloblja življenjska vprašanja. Pisatelj sam je letalec-pilot. Znan je v mednarodnih letalskih podvigih kot drzen letalec, ki je preletel prvi Saharo. Mnogokrat je gledal smrti v oči in ni še dolgo, ko se je zrušil z letalom na Guatemali. Letalo se je raztreslo, on pa je ostal živ. Knjiga bo gotovo vzbudila veliko zanimanje. Prevaja P. Kosem.

2. Javkov: Domačija na meji.

To delo je najzrelejša umetnina bolgarskega pisatelja Jordana Javkova (1884—1937), pa tudi ena najboljših stvaritev sodobne bolgarske proze. Javkov, od katerega imamo že prevedeno povest »Zanjec«, je velik pesnik bolgarske zemlje in vasi, posebej svojega rojstnega kraja Dobrudže, barvno razkošen opisovalec pokrajine in duš, ki v tesni povezanosti z zemljo živi svoje posebno življenje in usodo. — Vse odlike njegovega peresa so najlepše vidne v romanu »Domačija na meji« (Ciflik kraj granicata). Iz cele galerije oseb in »tipov«, ki jih je nanizal avtor, se dvigujejo tri postave, nosilci zgodbe. Stari Manolaki, bogat posestnik s svojim pretresljivim doživljanjem propadanja svojega posestva in rodnega doma, ki ga uničujejo nov čas in nove razmere. Njegova hči Nona, priručno ljubka in na pol divja, v sebi polna nasprotij in skritih globin, usodno bitje z usodnim življenjem in smrtjo. Poročnik Galčev, poveljnik graničarske čete, ki mu je lepa Nona zavajala srce, ne da bi mu sama hotela pokazati svojo ljubezen, vse do usodne poročniške smrti

mogoče društvo, mogoče dobri ljudje... sam ne vem. Sodi sem, da nisem naletel na pravega in nadaljeval s potjo.

V naslednji hišici sem zagledal prebivalca, o katerem ne bi mogel prav reči, ali se mi je zdel krotak ali nadut. Oboje hkrati. Mirno je ždel v svojem zavetju, le bohotno naježeno perje mu je dajalo videz natutosti. Bil je navaden kos in je zletel šele tedaj, ko sem pogledal na njegovo mizo. Tudi tu je bilo vsega v izobilju, po vrhu pa še nekaj brekvinah kosčice. Prav tako je bilo tudi v večjih eteklenih hišicah na koncu glavnega sprehajališča. Skrb za zveste prebivalce Tivolija mi je bila všeč in sam ne vem, na koga bi naslovil javno pohvalo: na občino, na društvo prijateljev ptic ali samo na zasebnike.

Svoje krožno potovanje skozi zimski mir našega mestnega vrta sem zaključil z ogledom starega drsališča. Tu sem se spet prepričal, da sem prišel o pravem času. Vse, kar sem videl, je bila ledena površina z enim samim drsalcem. Menda si je izbral prav ta čas, da je lahko nemoteno treniral svoje zanke in spirale. V ostalem pa je bila ledena površina dovolj zgovorna. Tisočere ravne in zaokrožene zareze na ledu so pričale, da ima tudi staro, častljivo drsališče svoje zveste izkoriševalce.

Tako bo v Tivoliju še štiri ali šest tednov, kar je pač odvisno od nebeških vremenarjev. Najzvestejša mu bo ostala družina ptic in veveric, nič manj pa tisto pičlo število sprehajalcev, ki si želijo dobrega zraka in samote, pa dobrih mater, ki vodijo otroke na sprehod. Obisk športnikov bo odvisen od vremena: ob ugodnem sanincu bodo navalili na položno sankališče, ob nizki temperaturi pa na drsališče.

v borbah na meji. Okrog teh treh oseb pa se plete še drugo pestro življenje z vsemi posebnostmi tega obmejnega kraja. Ves roman pa prepleta blaga posmrtna senca rajne Manolakičeve žene, plemenite Antice. — Prevaja Z. Žun.

3. Archibald Joseph Cronin: Citadela.

Kot tretja knjiga izide v prevodu L. Klakčerja, svetovno znana angleška knjiga, zdravniški roman A. J. Cronina: Citadela. Pisatelj je sam zdravnik, ki je prehodil burno življenjsko pot; a prehodil jo je zavestno s tenkočutnim srčnim in umskim merilcem. Njemu je zdravilstvo odskočna deska, na kateri je lahko sam spoznal, da z relativno medicinsko vedo ne bo zajel vsega človeka. Zato opisuje v tem delu borbe in bolezni, ki jih medicinski obrazec ne zajame več, pa jih je usoda namenila človeštvu v tako obilni meri. Knjiga je samo v Angliji doživela v dveh letih 15 izdaj. Citadela (The Citadel) je povest mladega, idealnega zdravnika, ki mu je Bog dal idealno ženo. Toda njega zajema zdravniški pohlep in vse, kar je z njim v zvezi: po blodnjah in vrvenju, kjer so orisane gnusne strani medicinske slave, je ob svoji ženi, ki je ob njem trpela in postala žrtev nesreče, spoznal, kako piškova je življenjska vlava. — Prevaja L. Klakčerja.

4. M. Budak: Musinka.

Musinka je najnovejšo delo Mile Budaka, mojstra sodobne hrvatske proze. Naši lanski naročniki in vsi bralci njegovega najboljšega romana Ognjišče bodo Musinke še prav posebno veseli. Saj nosi podnaslov: Posebno poglavje iz romana Ognjišče. Je prav za prav nekaka predkronika Ognjišča, čeprav je popolnoma samostojna knjiga. V nji riše pisatelj pretresljivo usodo tete Musinke, njeno ljubezensko zgodbo in njeno norost, ki po usodnem zakonu krvi prehaja na njene potomce, od katerih dva že poznamo iz Ognjišča: deda Nikolo in Ducina. Roman Musinka, ki obsega 320 strani, je po svoji zgoščenosti in pretresljivih slikah v nekem smislu še dovršenejši ko Ognjišče. Spet zaživi pred nami kršna Lika v vsej svoji epiki. — Prevaja L. Šali.

5. Sally Scalminen: Katarina.

Sodobna finska pisateljica nas popelje na Atlantsko otočje, ležeče sredi morja med Švedsko in Finsko. Reven košček zemlje je to, ki le za silo živi maloštevilne prebivalce, trd rod pomorščakov in ribičev. Njihova borba z morjem, ledom in mrazom, z naravo, ki je ko mačeha, daje vsemu romanu okvir daljnega severa. — Dejanje samo pa je zgoščeno v usodi Katrine, žene, ki sledi klicu svojega srca in se iz bogate domače hiše poroči v revščino in zapuščenost. Katrina je roman o materi. O njenih veseljih in bridkih urah, polnih skrbi in predanosti za moža in številne sinove in hčere, ki jih vzgoji v trde, klene pomorščake in matere. — Prevaja prof. B. Stopar.

6. Timmermanns: Kmečpi psalm.

Timmermans je slovenskim bralcem že star in ljub znanec. Pred leti je v naši Leposlovni knjižnici izšel njegov roman Zupnik iz cvetočega vinograda, Hram pa je izdal Flamsko zemljo in Jezuska v Flandriji, mnogo krajsih prevodov pa je raztreseno po listih in revijah. Med njegovimi najbolj znanimi stvaritvami je Kmečpi psalm, čudovita, vedra in umetniško do kraja dozorela knjiga. Ena sama hvalnica delu in zemlji, prelesten opis preprostega vaškega življenja z vsemi njegovimi dobrimi, razgibanimi in globokimi doživljaji. Timmermans je v nje ves bard flamske zemlje. — Prevaja dr. A. Vodnik.

7. Balsamo Crivelli: Življenje Rafaela Santija.

Balsamo Crivelli ni napisal suhoparen življenjskega, ki bi naštevale samo gole podatke in datume. Knjiga se bere kakor napet in razgiban roman o življenju in delu mojstra italijanske slikarske renesanse sodobnika Michelangelovega, Rafaela Santija, čigar dela so še dandanes splošna last človeštva. Ta zanimiv romansirani življenjski opremljen s številnimi fotografijami najlepših umetnikov del. — Prevaja dr. Lavrenčič.

8. Stuart Cloeter: Kolesa se vrtijo.

Je napeta in pretresljiva zgodba o velikem preseljevanju Burov leta 1836, z glavnim junakom Hendrikom van der Bergom. Ta je bil zbral peščico mož in žena, ki se niso hoteli pokoriti Angležem, ter jih odpeljal proti severu v Canaan. Bil je trd in neizprosno moč, ki so se ga vsi bali. Brezobzirno je stopal do cilja. Ubil je svojega sina, ker je ljubil dekle, Sannie, ki jo je hotel oče pridobiti zase, ne da bi mu bila ljubeča žena, marveč le zato, da bi mu rodila otroke ter ohranila njegov rod. Ko ga nazadnje res poroči, se za oba prične pekel, ki ga neti kri ubitega Hermana. — Prevaja A. Petrišič.

Nova družba za trgovino med Bolgarijo in Italijo. V Sofiji je bila ustanovljena nova delniška družba za trgovino med Italijo in Bolgarijo z nazivom »Adriatic«. Glavnica znaša 1,5 milij. levov. Upravi svet sestoji iz 4 Bolgarov in 3 Italijanov.

Visoki komisar pregledal proračun mestne občine

18. t. m. je Visoki komisar pregledal proračun ljubljanske občine, kateremu, kakor je bilo objavljeno, so bile dodane modifikacije, ki naj gredo v korist izboljšanja cen na mestnih trgih.

Prispevki denarnih zavodov podporni akciji Vis. komisariata

Predsednik Zveze kreditnih in zavarovalnih zavodov Ljubljanske pokrajine je izročil Vis. komisariatu še nadaljnji znesek 19.050 lir kot prispevek v namene Pokrajinskega podpornega društva Visokega komisariata v Ljubljani in na deželi. V ta znesek so prispevali sledeči: Mestna hranilnica ljubljanska 15.000 lir, Adrijanska zavarovalna družba, podružnica v Ljubljani 2000 lir, črnomeljska občinska hranilnica 1000 lir, zveza dirigentov 1050 lir. S tem zneskom je dosegel skupni znesek 159.650, ki so bile po zaslugi totalitarne in prostovoljne pomoči društev in zavodov vlozene v pomožni fond.

Opozorilo prebivalstvu

Oblastem je bilo naznanjeno, da se nekateri zlobneži in goljufi predstavljajo v trgovinah ali javnih lokalih, da so bili poslani od osebnosti oblasti in tako prevzemajo razno blago.

Trgovci in meščani so vabljeni, da v lastnem interesu naznanijo vsako tako osebo takoj brez izgubljanja časa oblasti, ki jo bo aretirala in primerno kaznovala.

Zimski mir v ljubljanskem Tivoliju

Kdor hoče uživati zimsko idilo v Tivoliju sem in nemoten, ga mora obiskati jutraj ali opoldne. Takrat ne srečuje običajnih sprehajalcev. Drobni, ki se ne hodi v šole, pripeljejo matere na zrak šele okrog pol enajste ure, mladi športniki s sanmi ali drsalčkami pa pridejo šele popoldne. Proti večeru pa se nabere tudi večje število sprehajalcev: odrasli, ki jim gre za dober zrak in za hojo, pa mladih v dvojci, ki jim gre za dobro besedo od srca do srca.

Pred tednom je razkazoval naš Tivoli še svojo razkošno zimsko obleko. Bela odeja, mehka kakor puh in lahka kakor pena se je držala dreve, sneg na travnikih pa je bil še nepolnjen. Potem ko so zmazle sape odnesle bele blazinice z dreve in ko so sončni žarki polizali še zadnje ostanke, je nastopila doba ivja. Z brez so visele dolge, naježene nitke, podobne onim, s katerimi kinajo božične smreke. Poganki mladega dreve so štrleli v nebo kakor vitke, dolge sveče, breze v ivju pa so bile podobne cvetočim češnjam.

Tudi doba ivja je že za nami. Toplo sonce, ki je sijalo tri ali štiri dni, ga je vzelo. Ko sem bil včeraj ponovno v tem priljubljenem vrtu — bilo je okrog poldne — sem videl samo še svinčeno belo, skorjastobelo odejo in golo dreve. Tivoli, poleti tako razkošen v cvetju in barvah, je spet spremenil svoje obličje. Tisočeri ljubljancani, ki so ga obiskovali vse od pomladi do pozne jeseni, so zdaj pozabili na svoj vrt in se umaknili v svoje tople sobe. Sedaj se zdi, da ima samo še nekaj sto zvestih prijateljev.

Po glavnih poteh je sneg odmetan, otroško igrišče pa je še nedotaknjeno. Srečal sem ne-

koliko mater, ki so se vračale s svojimi otroki k obedu. Tudi dvojce sani sem zagledal, ko sem hodil proti sankališču. Redkim dopoldnanskim gostom se je mudilo, zakaj v mestu je že odzvonilo poldne. Sprehod, po nekdanj tako razkošnem vrtu me je spominjal na dobo zimskega spanja. Goli kostanji štrlijo v svinčeno ozračje, bele breze in hrasti z redkim listjem jim delajo družbo. Edino, česar se oko razveseli, so smreke: navadne zelene smreke in one plemenite s srebrnozelenimi iglicami.

Na sankališču je bilo videti, da je bilo tam morda še včeraj popoldne zelo živahno. Stotere sledi v snegu so pričale, da je imel klanec pod gozdom veliko hvaljenih obiskovalcev. Opoldne ni bilo tam niti enega. Nič čudnega; to je čas, ko se zbirajo otroci pri mizi, v ostalem pa ni več tako dober saninec, kot je bil. Sankališče je kakor preorano, bela odeja se je naježila in dobila srenasto skorjo.

Potem me je zanimalo, kako je sedaj s prebivalci »tičistanca«. V gozdiču, kjer je bilo poleti toliko vselega čivkanja, sem zagledal samo nekaj vrabcev, strnadov, škorcev in kosov. Prijetno pa je človek presenečen, ko stopi k ljubki leseni hišici na kolčišču, kamor naj bi dobri ljudje prinesli drobtinice in zrna za prebivalce mestnega vrta. Pravo izobilje zagledaš na desčkah: za prst debelo kašo, prosa, sladkih bučnic in drugih dobrot. Tudi nekaj zdrobljenih orehov sem zagledal in prgišče dragocenih mandeljnov. »Kdo skrbi za tičjo krmo?« sem vprašal moža s čepico na glavi, o katerem sem sodil, da je mestni uslužbenec. »Občina, društvo za zaščito živali — ali dobri ljudje?« sem skušal poizvedeti. »Bo že tako; mogoče občina,

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITIČNE MOČI PETROLEJA

Boj za cene na Kitajskem, boj za petrolejska polja v Djambi je bil samo začetek: Vseposvobod po svetu sta začeli Amerika in Anglija meriti svoje sile, a vedno — kakor na Kitajskem — na drugih bojnih poljih. Kolumbija, Bolivija, Mexico in Nicaragua so postale orodje v rokah petrolejskih gospodov. Vseposvobod je vladala Clemenceaujeva beseda: »Kaplja petroleja ima za nas vrednost kaplje krvi...«

VIII.

PETROLIJ JUŽNE AMERIKE.

(»Izviritev« Mexike in Venezuele.)

Deterding se je ustanovil v Severni Ameriki že pred svetovno vojno. Med vojno in še posebej po vojni pa se je vrgel na Južno Ameriko, kajti njeni petrolejski vrelci imajo posebno vrednost, ker dajejo sprost petrolej. Združene države sicer proizvajajo tri petine celokupne svetovne proizvodnje, a v veliki meri ta petrolej same porabijo. Sovjetska Rusija je drugi veliki producent, a tu so v notranjosti dežele prometna pota prav tako prostrana, da za izvoz ne preostane dovolj petroleja. Le nekaj manj kot tretjina svetovne proizvodnje petroleja je na razpolago državam, ki nimajo lastnih vrelcev. In od teh 30% ga dajejo 15% južno- in srednjeameriške države. Sledeča razpredelnica nam nudi sliko o proizvodnji petroleja južno- in srednjeameriških držav. Število je izraženo v tisočih sodov:

	1934	1936	1938
Mexico	38.172	41.028	40.500
Venezuela	136.103	154.794	190.200
Kolumbija	17.341	18.752	21.315

Argentiniya	14.024	15.458	16.900
Peru	16.314	17.593	16.045
Ecuador	1.637	1.951	2.245
Druga dežele	584	179	261
Trinidad	10.984	13.237	17.750
Ibero-Amerika	295.069	262.992	305.216
Svetovna proizvodnja	1.522.243	1.801.786	1.983.090

Med svetovno vojno je Deterding zaslužil dovolj denarja, da je lahko mislil na ogromne načrte. V letu 1913 je imela Royal Dutch 27 milijonov goldinarjev dividend, leta 1919 pa že 96 milijonov. V enem samem letu vojne je lahko posodil Franciji 300 milijonov zlatih frankov mož, ki je dvajset let poprej imel komaj 300 mark mesečne plače. Tudi Rockefeller je med vojno obogatel, a je Deterdingovo podjetje zaslužilo mnogo več, kajti toluol in xylol — dve sestavini surovega petroleja — je mogla proizvajati samo Royal Dutch na Borneu pri Balikpapanu... Toluol in xylol, pomešana s soliterno kislino — nitrotuol in nitroxylol — pa sta važni gorilni snovi. Samo petrolejski vrelci na Borneu imajo toluol in samo Shelllove čistilnice v Rotterdamu so ga mogle proizvajati. Te čistilnice so leta 1915 podrli in jih spet zgradili v Portishead v Somersetshire, kjer so vsak mesec proizvajali 1100 ton toluola. Komaj leto dni pozneje so nemške podmornice vod tako ogražale, da so čistilnice morali znova seliti: v teku enega tedna se je posrečilo, da so jih prenesli v Toulon v Franciji in jih tam tako spravili v obrat. In Royal Dutch je spet lahko služila težke denarje.

Te ogromne dobičke iz gorilnih snovi in bencina je Deterding najprej naložil v Mexico: za 250 milijonov mark je kupila Royal Dutch najmočnejšo angleško zakupnico mexikanskih petrolejskih polj »Mexican Eagle Co.«

Neizmeren vihar srda je zajel tedaj vso Ameriko. Prekršena je bila Monroeova doktrina in Pheelan je izjavil v ameriškem senatu: »Anglija se ne oborožuje samo za bodoče boje, ko grabi zase petrolejske zaloge sveta, ampak istočasno gre za tem, da vzame svojemu morebitnemu nasprotniku petrolej, ki ga je doslej imel. Anglija si prizadeva, da oropa Ameriko njenih surovin.«

In tako je dejansko izgledalo, saj je bil Mexico tedaj »najbolj bogata petrolejska zaloga Združenih držav«.

Ze 15 let pred Deterdingom se je pojavil v Mexicu neki gospod Doheny. Imel je malo denarja, zato pa tem večjo lakoto po bogastvu. Leta 1904 je postal »finančni« svetovalec predsednika Porfirija Diaza, ki je bil tedaj predsednik države in poleg tega tudi najboljši trgovec v deželi in v času, ko je Anglija »podkrila« Perzijo, je Amerika »kolonizirala« s pomočjo Dohenyja Mexiko. Leta 1914 so dali mexiški petrolejski vrelci 200.000 sodov petroleja, leta 1910 pa že 14 milijonov sodov. Doheny je imel vsa bogata polja: Potrero del Llano pri Tuxpamu je dajal dnevno 150.000 sodov in vrelce Cerro Azul 200.000. Njegova tedenska proizvodnja je znašala za približno milijon dolarjev.

Diaz je prišel do tega, da mu od teh milijonov ne pripada toliko, kolikor bi moral. Da pa ne bi Amerikancem škodil in bi sam vendarle imel še vedno veliko korist, je poklical v deželo leta 1908 Angleže. Nekemu Mr. Pearsonu je dal pravico do izkoriščanja petrolejskih vrelcev in tik pred svetovno vojno so že nadzorovali Pearson in njegovi angleški prijatelji 58% vse mexikanske petrolejske proizvodnje.

Amerikanci seveda tega niso mirno prenesli. Petrolejski vodi so bili uničeni, petrolejski vrelci zažgani. Leta 1908, meseca julija, je bil zažgan virelec pri Tampicu, ki je gorel 60 dni v silnem plamenu, 20 metrov širok in 400 metrov visokem. 150 kilometrov daleč nad Mexiškim zalivom je bil viden ta požar. Ogromna bakla je ugasnila šele potem, ko je prišla na površino slana voda in je zgorelo skoro 1 milijon kub. metrov petroleja. Požari, umori inženirjev, napadi na delavce, vse to se je dogajalo, a Angleži se niso vdali. V letu 1911 je vstala državljanska vojna in boj med Maderom in Diazom. Ameriški častnik Lawrence F. Converse, eden izmed Maderovih »organizatorjev«, ki ga je pozneje zaslišala komisija ameriškega senata, je izjavil, da je pošiljal denar in orožje Maderu — Dohoney. Francisco Madero je zmagal in Amerikanci so zadili.

Madero pa je hotel uveljaviti svojo pretkanost: ko je prišel do moči, je sklenil zvezo, da bo lahko to moč zagolovil. Pogajal se je z Japonci in z njimi podpisal pogodbo, na podlagi katere mu bo Japonska pomagala z orožjem, če bi ga napadla Amerika.

Kaj je Suha krajina trpela pod komunističnim terorjem

Vsem tistim, ki še do danes niso sprevideli, kakšno gorje so napravili partizani slovenskemu kmečkemu ljudstvu, naj Suha krajina pove, kakšno zevobodo: je uživala na osvobodjenem teritoriju.

Prvo dejanje zevobode se je dogodilo 8. maja, ko so partizani ubili na avtobusu od Stične proti Žužemberku organizista Požuna. Organizist Požun se je vračal s poslovnih poti iz Ljubljane — bil je vodja žužemberške posojilnice — ter stopil v Stični v avtobus, da se odpelje proti domu. Takoj je prisel k njemu tujec, ki ga je že čakal prejšnji dan, da bi se vozila skupaj. Partizani so kmalu od Zagradca, ustavili avtobus in Požuna ustrelili. Tujec, ki je sedel v avtobusu, je zginil z aktivko, v kateri je imel Požun blagajniški dnevnik.

Partizani so se nato spravili na Suho krajino. Predstavljali so se kot narodna vojska, dvigali pesti in klicali: »Svoboda narodu! Čez dva meseca boste vsi osvobodjeni!«

Začetek terorja

Začeli so se prvi sestanki. V Zagradec so prirogovali ponoči, segnali vse ljudstvo v Žitnikov dom in mu tam razložili svoje načrte in povedali, da kdor se ne bo pokoril, mu bo revolver pomagal na drugi svet.

Da so svoje narodne delo bolje podprli, so tisto noč odpeljali vodjo električne centrale Udriha, potem upravitelja pošte Vrančičevo, njeno služkinjo in pismonošo Grma.

Te tri reveže so že dva dni 15. maja na Kremejeku ubili: Udriha in Grma so pobili s krampom, Vrančičevo so pa z nožem zaklali. Te tri žrtve so sedaj pokopane na pokopališču v Zagradcu.

V zagradškem župnišču so tudi povedali ob slovesni polnočni uri, da je ljubljanski škof »največji izdajalec in da bodo duhovnike klali.

Pred binkošti so prišli tudi v Ambrus. Najprej so izropali občino in blagajno, potem so pa imeli prvi sestanek, na katerem je imel prvo besedo tovariš Boris. Povedal je, da so prišli komunisti, ki bodo narod osvobodili. »Bog in molitve ne bosta nič pomagala, ampak samo puška.« Vsi morajo biti za osvoboditelje in pristopiti k partizanski vojski. Če se bo našel kak izdajalec, bo lizal svojo kri! Ljudstvo, ki so ga naglani s puškami na sestanku, se je grozilo pred revolverjem, ki ga je tovariš Boris vedno držal v rokah. Začela se je groza in krvava svoboda revolverja in puške. »Svoboda« se je polagoma razlezla po Suhi krajini. Začeli so ustanavljati nove vaške uprave.

Sklicali so volitve, na katerih so imele aktivno in pasivno volilno pravico vse osebe obojega spola, ki so dovršile 18. leto in ki so bivale na področju pristojnega terenskega odbora.

S čim je bil odbor zaposlen

Poglejmo nekoliko, kaj je delal odbor. Tovariš predsednik je bil gospod. Samo ukazoval je in vas je moral na njegovo besedo storiti vse, drugače ti je brž povedal, da si osumljen in da boš kmalu šel pred sodišče za prvi grob. Drugi oblastnik je bil komandant straže. Vsaka vas je imela stražo noč in dan, ki jo je ni pustila skozi, če nisi imel prepustnice, ki jo je izdal »terenski predsednik«. Prepustnice ni dobil vsak. Je moral biti čistokrvnen prijatelj komunizma. V sosedno občino so smeli le najzanimivejši, drugi so pa bili doma in premisljevali, kdaj bo konec teh malih »rajonov«. Stražniki so prišli tudi v ječo, če niso dobro stražili. Učitelj tovariš Lado je kupil cigarete na Krki in jih tudi civilistom prodajal, seveda po primerni ceni: zavojček »Zeta« po 15 in tudi 20 lir. To je izvedela partizanska oblast in ga je vtaknila v ječo, ker ne bi smel cigaret nikomur dati, razen partizanom. Lado je bil komisar, pa je veselo moral v zapor. Ponoči so ga tovariši komisarji rešili. Zjutraj so pa stražo zaprli, ker ni bilo komisarja v zaporu. Stražarji so bili zaprti do opoldne.

Mastili so se le komandanti in partizanke

Partizani so imeli med sabo grozne zmešnjave. Med seboj so se grizli komisarji in vojaški komandanti. Vsak je izdajal svoje odredbe in vsak dan drugačne. Tudi uro je pomaknil tak komandantek na sončni čas. In je bila takoj še večja zmeda, ker so potem partizani prihajali prepozno h glavnemu štabu v Stari log. Vrhovni poveljnik je potem po enem tednu izdal zopet odlok, da se morajo ure ravnanja zopet po prejšnjem času. Tudi policijsko uro so nastavili sredi poletja ob šestih popoldne, pa samo v ambruškem teritoriju, da so kmetje kar sredi popoldneva nehali z delom. Pa je moral vsak čepeti v hiši, ni smel biti zunaj na cesti, ko je odbila ura šest.

Največ dela je imel odbornik za prehrano. Prišla je četa raztrganih in lačnih partizanov in tudi seveda partizank v moških hlačah in s puškami ali z revolverji. Takoj morajo dobiti jesti, ker so prišli iz »borbe«. Brž po vasi: dajte moko, jajca, fižol, mleko, krompir, mast, kruh. Dekleta so letale po vasi in zbirale za lačno vojsko, druge so pa znosile vse velike lonce in začete kuhati v gostilni — iz katere se je moral gospodar umakniti in iti v zidanico — da se bo vojska spet naprej borila. Dvajset do sto partizanov je jedlo skozi vse mesece in vse so morali ljudje zastopati dati. Hrana je bila dvojna, čeprav so bili vsi tovariši enaki. Komandanti so jedli pečenko, ostali tovariši, ki so prišli klavo od kod sestradani, so pa dobili malo kruha in če je primanjkovalo, je komandant sam dolil mrzle vode, da so se nasitili in odjezili obenem. Komandanti so tudi partizankam privoščili pečenko. Pri tej hrani je maresikateri začel premišljevat enakost med partizani. Tu pa tam je tudi kateri zginil in vaška zaščita je morala biti še bolj čuječa, da dobi ubežnika.

Drugi odborniki so morali skrbeti za prevoz partizanskih čet, blaga, živčevja in naropanih predmetov. Predvsem pa prisluhati, da se ni kje vgnezdil kak nasprotnik komunizma.

Reveže so pobijali

V Ambrusu si bodo najbolj zapomnili komandanta Harja z Ježice in njegovega pomočnika Franjo, ki je stalno imel za pasom verigo za vklepanje jetnikov.

Zapomnili si bodo, kako je Hari dal podporo Gregorju Percenu, ki je stanoval s svojo ženo v Višnjah, doma je pa bil na Primorskem. Šel je prosit, naj mu dajo partizanski delo ali pa podporo, da bo lahko živel z ženo, ker ni imel ničesar svojega. Hari ga je pogledal in opazil, da ima italijanske čevlje na nogah. Takoj so ga zaprli in čez dobro uro so ga obočili, da je vohun in ga odpeljali v gozd, kjer si je moral sam izkopati jamo in ustreliti ga je partizanka. Stališči so ga v jamo in malo zagnali. Tako podporo je dobil revež od

tistih, ki so govorili, da se borijo zato, da bodo dali revnim in zatiranim pravico.

Zena je prišla iskat moža, pa so ji rekli, da je odšel k delavskemu bataljonu, da si bo služil kruh in da bo njej tako najlaže pomagal.

Reveža je treba ubiti, pa mu ni treba potem ničesar več dati. To je partizanski zakon: Če je kdo kaj prosil, je dobil kroglo — Drugače neznanca, nekje od Ljubljane, so dali tudi ustreliti na Kamen vrhu. Prijeli so ga in ga hitro spravili s sveta. To je bila krvava partizanska vlada.

Umor dveh žena

Občninska pisarna je bila ječa. Prvi jetnik je bil strojnik z vodovoda v Globočcu. Vaščani so mu nosili hrano. Bil je premalo za partizane in drugi so mu hoteli prevzeti službo. Odpeljali so ga proti Kotevju k delavskemu bataljonu.

Kmalu za njim so pripeljali ponoči njegovo ženo in svakinjo. Obdoližili so ju »izdajavec. Pomislite, mati z nekaj mesecev stari otrokom v ječi! Zapor ni bil dolg. Kmalu so jih odpeljali in ustrelili, otroka pa dali tujim, neznanim ljudem. Tako so delali partizani z materami. Komandant Hari se je polakomnil njenega premoženja in jo zato tudi dal ubiti, da je lahko šel v njeno stanovanje kot strojnik. Najprej je spravil moža, potem še ženo in otroka. Vsi so videli, da je to zločin. Rekli so, da ga bodo kaznovali, pa ga niso nikoli, ker so vsi voditelji partizanov enaki krvoločni.

Brilejeva grozodejstva

Hinje bodo za vedno pomnili, da so jim partizani ubili kaplana Novaka in učitelja Darinko. In kako so lagali: »Da kaplan obžaluje, da je bil proti partizanom, da je pristopil k njim in da se v prvih vrstah bori za partizane.« Te laži so povedali na sestanku na Retju takrat, ko je bil še mrtev. Pa še dalje je šla njihova zloba; rekli so, da se je kaplan oženil z učiteljico Darinko. Skupno so ju nečloveško mučili, skupno zaklali in potem še o mrtvih širili take laži.

Za vedno bodo pomnili, da jim je Brilej obočil na smrt župnika Kotnika in ga silil podpisati lastno smrtno obsodbo. To je bilo 18. septembra, ko so hoteli partizani drugič upostaviti svoj teritorij. Ponoči so napadli vaško stražo, ki se je z bombami prebila skozi partizane, ubila komandanta in srečno ušla. Popoldne so sklicali vse Hinje, naj se udeležijo pogreba partizanskega komandanta. Pri tem pogrebu so imeli pri grobu zvezanega Jakliča Jožeta in govorili: »Veste, da ste brata ubili.« Pri tem pogrebu je povedal eden izmed glavnih, da jim ni nič, če ves slovenski narod pogine, samo da ostane sedemdeset čistokrvnih partizanov. Župniku Kotniku in Jakliču Jožetu, ki sta bila na smrt obsojena, so povedali, da niso prišli morit, kakor to Hinjčani delajo, ki so ubili komandanta, ampak da jih pomilostijo in odpustijo. O, ko bi se to bilo zgodilo nekoliko prej, bi nikogar ne pomilostili — sedaj jim je pa ura odbila in nihče ne bo za njimi žaloval.

Živa priča partizanskega krvološtva

V Šmihelu pri Žužemberku je živa priča partizanskih krvnikov. To je Glavan France iz Klečeta, ki so nanj streljali, pa jim je še ušel. Sedaj je pri legiji v Žužemberku.

Šmihelčani so se nekega dne podali na skupno delo. Okrog sto jih je šlo. Partizani so jih obsepal s strojnimi. Vsi so se razbežali. Ponoči so prišli po Hrena Franca, šoferja, ga dvignili s postelje in ubili ob 16.8. Glavana Franca so prišli v gozdu, ko je sekal drva. Zvezali so ga, odpeljali preko Ambrusa in rekli, da gredo na komando v Žužemberk. Dva partizana sta ga vodila po gozdovih od Brezovega dola proti Klečetu. Glavan je prosil, naj gredo mimo njegovega doma, da se bo preoblekel, da ne bo raztrgan prišel na komando. Vedno sta ga epraševala, če je že blizu njegov dom. Ko je Glavan rekel, da še samo četrte ure, je eden zaostal in sprožil puško. Krogla je Glavanu prebila vrat od zadaj. Zgrudil se je v krvi. Partizana sta žrtve vlekla za noge v dolino in eden je še rekel: »Naj ti večna luč svetili! Glavan je ležal v krvi kako uro, ko je zaslišal, da ga iščejo. Zavlekel se je v grmovje in se skril. Partizani so ga prišli iskat. Rekli so: »Hudiča smo premalo, je ušel.« Iskali ga niso. Glavan je ves krvav pribežal v Zagradec, kjer so ga obvezali in je ozdravel. Šmihel ne bo teh krvnikov nikdar pozabil, pomnil bo vedno, kdaj je Glavan France po čudežu — bi lahko rekli — ušel smrti pred »bratci«.

Pa še eno žrtve imajo tam. Nek neznanec je pribežal iz Rdečega kamna v Šmihel. Partizani so ga prišli, mu odvzeli zlato uro, 300 lir, mu odrežali nos, odbili spodnjo čeljust in ga s kolom ubili. Več ur se je nesrečna žrtve v razbito glavo tam premetavala in skušala vstati, dokler je ni Bog rešil. To je mučeništvo! Zakaj so ga tako grozno mučili?

Sovrašstvo proti veri

Mi vere ne preganjamo! To so imeli stalno na jeziku. Poslušajte, kaj so delali in kaj govorili:

Kako so jim bile na poti lepe kapele po vaseh. »Svetnike bomo zmetali ven in bomo naredili stražnike.« Partizan Fabjan Viljar je videl kapelo, spomin na prejšnjo svetovno vojno, pa je rekel: »Kdo je tega hudiča sem postavil. Rajši bi naj naredil evinjak, pa bi mu lahko rekli, da je bil napreden gospodar.«

Bolj bojevitli so govorili: »Sedaj gremo v Rim, da bomo spodnesli papežev lestvico, da ne bo več hodil v nebesa. Ljudje mu preveč verujejo, zato je pa tako na svetu, ker so ljudje preveč verni. Cerkev je treba reformirati. Duhovniki se bodo ženili, kar jih bo ostalo,« je znala pripovedovati komunistka Vera, ki so jo Retljani ujeli. Tovariš Tomaž je že zbiral fante, »da bi s cerkve zbrisali prah, ki se je v stoletjih nabral. Pa preden je to storil, je moral iti k Bogu na odgovor. Kako hudo jim je bilo, ko so videli, da hodijo ljudje k maši! Na glas so se norčevali iz deklet, da bi bilo lepe, če bi ne imele v rokah rožnega venca ali molitvenika.

Vere še niso preganjali, duhovnike pa. V cerkev so šli samo takrat in tisti, ki so duhovnika nadzirali, kaj pridiga. Ko se je pridiga končala, so ga odšli. So si tudi pisali, kaj je kateri pridigal. »Slovenski partizane« je prinesel članek, da bodo ubili vsakega duhovnika, ki bo delal proti komunizmu. Izvršni odbor OF je župnijskim uradom poslal razglas, ki pravi med drugim, »da bodo uporabljali najstrožje mero kazni proti tistim duhovnikom, ki bodo izpodkopavali narodno oblast ter kakor koli alarmantno nastopali. Kakšna oblast, ki ima svoj sedež v gozdu in za grmovjem...«

Kaj so komunisti dali ljudem?

Vse, kar je kateri imel, ni bilo več njegova last, ampak partizanska; blaga so zaplenili, kadar so rabili. Takoj so zaplenili kolesa, motorje, radijske aparate, pisalne stroje, vozove, vse, kar so hoteli imeti in kar je kdo slučajno rabil.

Prekopali so vse ceste in porušili mostove, da ni nobeden nikamor mogel in tudi ni smel. Oropali so vse trgovine. Včasih so kaj plačali, največkrat pa dali bone, dvignili pest in šli. Nekateri trgovci imajo tudi preko 50.000 lir bonov. Ljudstvo ni dobilo v trgovinah ničesar več. Jedli so neslano in nezabljeno, ker je vse zvela partizanska vojska. Zmoraj so rekli: »Le potrpite in pasove stisnite, bo kmalu bolje.« Ljudje in nižji partizani so stradali, komandanti in komisarji in tovarišice so pa jedli salame, slanino, surovo maslo in med. Pili so tudi buteljke. — V Ambrusu so takoj ustavili delo pri vodovodu in tako vzeli Primčič vasi, Višnjam in Brezovemu dolu vodo. Nekaj vodovodnih cevi so porabili za svoje »kanone«, ki so jih delali na Kalu. V akciji jih pa niso mogli poslati, so menda bili za nič.

Prepovedali so vse »nasopise. Ljudje so smeli brati samo »Slov. partizana«, »Delo« in »Slovensko revolucijo«. Tiskali so jih v zapušeni bajti nad Ambrusom.

Obično so ukinili, župnim uradom so pa uradno prepovedali vsako uradovanje z oblastmi in prepovedali pod smrtno kaznijo vsako izpolnjevanje ukazov (Odlok izvršnega odbora OF 17. 5. 1942).

Če se otroci gredo državo

Izdali so zakon, ki je za vsak prestop, tudi če si jabolko z drevesa odtrgal, kaznoval s smrtjo. Partizani so pa smeli še negodno sadje brez vsake kazni krasti.

Največje dobro so pripravljali kmetom s skupnimi žitnicami. Kmetje bi morali vse pridelke spraviti v gozd in kadar bi rabili, bi jim partizani dali — če ne bi prej vsega kam drugam odpeljali. Suha krajina k erči ni imela pšenice, da je ni bilo treba odvažati, koruze pa niso več zahtevali, ker je bilo pre »teritorij« konec. Če bi pa še ne bilo »teritorija« konec, bi pa bilo ljudi.

Za ljudstvo so bili vsak večer prisilni sestanki za stare in mlade. Tu so jih učili samo to, kako bo lepo, ko bo komunizem zavladal in pa da je največji sovražnik bela garda. Tu so tudi povedali, da ni več med ljudmi nobene razlike, da so vsi tovariši in tovarišice, da so vsi enaki, da bodo vsi enako delali, vsi enako imeli, vsi enako jedli in eden se je zraven oglašil: in vsi bodo enako debeli. To je bilo prelepo tovaršstvo in enakost. Kako so bili tovariši komisarji dovtetni za enakost: star možak pride v nedeljo zjutraj k tovarišu komisarju Tonetu in ga prosi: »Slišijo, gospod komisar, naj mi dajo dovoljenje, da bom šel kosit.« Komisar pravi: »Kakšen gospod? Tovariš se reče. Boste menda že enkrat pustili tiste svoje trapaste navade.« Možak popravi: »No, pa gospod tovariš, dajte mi dovoljenje.« Komisar mu odvrne: »Danes nič, jutri!« Možak odvrne: »Pa z Bogom, gospod komisar« in kmet ni dobil dovoljenja, da bi šel kosit. Tako so bili vladni in postrežljivi.

Na vseh sestankih so govorili, da ne bo nič davkov, pa so jih le začeli terjati okrog 15. avgusta, pa še zelo visoke. Nekateri, ki so imeli več, so hoteli kar razlašiti. Pri tej akciji se je najbolj odlikoval »Rožev Mihac«.

»Vse krščanske socialiste bomo pobili«

Še nekaj partizanskih resnic, s katerimi so ljudje slepili: Ko so iskali »sprostovoljce« za vojsko, so jim obljubili, da bodo imeli mesečno 700 do 1500 lir plače. Kateri bo prej prišel, tisti bo večjo plačo prejemal. Prerokovali so, da bo v dveh mesecih vojne konec, da bodo v jeseni komandirali v Ljubljani, ker jo že imajo obkoljeno. Pri Sv. Antonu pri Dobrem polju so govorili, da so zajeli štiri tanke. Tudi na Rogu so obkolili tanke takrat, ko je bilo konec njihove države 17. avgusta. Ko so se priključili epet iz svojih skrivališč, so še vedno govorili, da je njihova zmaga sto odstotna. Govorili so tudi, da bo čez dva dni vzletelo njihovo letalo in da hrvaški partizani peljejo topove na pomoč. — Najrajši so se pa bahali s tem, da so verni, eden je celo rožni venec kazal, da je ljudi slepil, in da imajo tudi več kaplanov pri partizanih.

Najbolj prepričani v zmago so pa bili »krščanski socialisti«. Govorili so (tovariš Tomaž), da bodo komuniste počasi spreobrnili, da ne bodo vere preganjali, da bodo tudi v Boga verjeli, ne samo v materijo. Komunist Silvo je pa rekel, da bodo vse »krščanske socialiste« pobili, ko jih ne bodo več rabili.

Iz kulturnega življenja

Produkcija Glasbene Matice

Zadnji nastop gojencev Glasbene Matice je imel še pretežno božični značaj; vršiti bi se moral neposredno po božičnih praznikih, a je bil iz raznih razlogov za nekaj tednov odložen. Ker smo pa še vedno v božični dobi in tudi še po cerkva odmevajo božične pesmi, smo tudi ta nastop sprejeli z odprtim srcem. Omeniti moram zlasti razveseljivo dejstvo, da so bili domači skladatelji dobro zastopani na sporedu s svojimi, najmlajšim namenjenimi skladbami. Tako so nam zagrali več Kimovčevih božičnih skladb, slišali smo pa tudi Pavčiča in Vilharja. Tudi, če na istem nastopu isto skladbo dvakrat slišimo, nič ne de, saj so mišljeni ti nastopi kot vaja za gojenec; tudi v podajanju so vendarle majhne razlike, tako da ponavljana skladba ne zgubi svoje zanimivosti.

V prvem delu sporeda smo slišali najmlajše gojenec, ki so pač po svojih najboljših močeh reševali svojo nalogo. V drugem delu so pa nastopili že zrelejši gojenec. Košalovo Pravljico o Snežuljici sta svezje odigrali Maršič Saška in Paternost Sonja. Zlasti slednja kaže že lep napredek v tehniki, odločen ritem in svež ton. Vilharjev samospev »Mornar« je odpel z dobro izvežbanim glasom Korošec Ladko. V bolj akustični dvorani bi glas le še pridobil na izrazu. Violinist Butara Demetrij je zadovoljivo odigral svojo točko. Izvrstno ga je spremljal na klavirju Butara Vitomil. Tudi Terčelj Matija je svojo violinsko točko dobro rešil. — Nastopajoči so bili gojenec profesorjev Dervovškove, Seškove, Gregora, Kolaričeve, Bradačeve, Hrašovčeve, Šonca, Strukljeve, Ivančiča in ravnatelj Betetta.

M. T.

BERITE IN ŠIRITE »SLOVENCA«!

Komunistična penetracija

Morda smatra komunizem taktiko penetracije za eno svojih najuspešnejših sredstev, ki z njim razbija in razkrajja nasprotnikove vrste. Ni to sredstvo morda šele iznajdba komunistov. V vseh časih so se razna gibanja in razne struje posluževale vseh mogočih načinov, da so oslabile na znotraj nasprotnika ali pa ga razdrobile, morda celo pridobile. Komunizem je znal to sredstvo le po svoje izpopolniti. Ker nima ozira do nobene morale, ni nič čudnega, če je na tem področju pokazal nekatere uspehe, saj kdor se tukaj zna bolj potvarjati, ta bolj uspe.

Komunisti zato vstopajo (penetrirajo) v razna gibanja, organizacije, ustanove svojih nasprotnikov, ali splošneje rečeno, nekomunistov, da jih dobijo zase. Če to ni mogoče, naredijo med njimi razdor, kajti če je sovražnik razdrojen, se ne more uspešno boriti proti njim. Včasih se jim posreči, da ustanovo sploh razbijejo, če si je ne morejo osvojiti, ali pa kakšno gibanje ali strujo toliko odvrnejo od njenega cilja in ji podtaknejo tako miselnost, da so potem člani dostopni za komunizem. Nekaj zgledov.

Pred leti so se znali komunisti vrniti pri nas v Slovenijo v dijaške Marijine kongregacije. Zavzemali so celo odborniška mesta. Tu so imeli seveda priliko, da so nabirali članstvo za komunizem, dokler niso bili razkriti in pometani iz društev. Vendar so naredili kljub temu veliko škodo. Znano je namreč, da so bili iz kongregacij izpeljani lantje najaktivnejši in najbolj zagriženi komunisti. Komunisti so torej znali penetrirati tudi v tako izrazito verska društva, kot so bile dijaške kongregacije ali celo bogoslovje, kakor smo že enkrat omenili.

Zato nič čudnega, če so toliko lažje vdirali v druge ustanove. Skoraj brez vsakih težav so si osvojili večino bivših sokolskih vrst ter iz njih naredili aktivne člane komunistične stranke. Seveda tega niso javno oznanjali, temveč delali prikrito. Ko pa je prišla preizkušnja, se je pokazalo, da je imela komunistična stranka v bivših sokolskih vrstah glavno besedo.

Nič manj klasičen primer komunistične penetracije je nudila nekdanja krščansko-socialistična delavska organizacija, to je bivša »Jugoslovanska strokovna zveza«. Mimogrede povedano, se naziv »krščansko-socialistična« ne sme razlagati tako, kot da bi bila ta organizacija krščanska. Krščanski socializem je le posebna vrsta marksizma, ki s krščanstvom nima nič skupnega. Nočemo pa tudi reči, da je bila bivša Jugoslovanska strokovna zveza že po svojem namenu in svoji naravi komunistična. Pač pa so jo komunisti tako penetrirali, tako osvojili, da je sčasoma postala vsaj na ozemlju bivše Kranjske skoraj izključno komunistična. Največja ironija pri tem pa je bila, da si je do pričetka vojne ta organizacija lastila pred javnostjo krščansko ime ter ga zlorabljala zato, da so komunisti v njenem okviru čim bolj uspešno zasledovali svoje namene.

Podoben primer je bil tudi v bivšem akademskem društvu »Zarja«. V začetku je bilo to društvo katoliško. Komunisti pa so znali s pomočjo svojih zaveznikov miselnost tega društva tako spremeniti, da so si potem iz njegovega članstva pridobivali vnetih pristavev. Seveda je to le najmanjši primer. Pred tem in za tem so si komunisti osvojili celo vrsto drugih »nacionalističnih« društev ter pritegnili članstvo večinoma v svoje vrste.

Postopek, s katerim se je komunistom posrežilo dosegati uspehe, je bil načrten in proučen. Tega niso delali kar tako slučajno. Znali so izrabiti vse težnje, vse slabosti posameznih skupin, se polasčali odborov, korumpirali zdravo miselnost ter netili medsebojne spore, od katerih so potem imeli dobiček le oni. Ljudje pa, ki bi morali budno paziti in komunistom ne dovoliti vstopa, so bili ali zaslepljeni, ali pa že pod vplivom komunistične propagande. In tako se je zgodilo, da se je komunistom posrežilo narediti vdor v velik del našega predvojnega javnega, zlasti kulturnega življenja.

Gospodarstvo

Cene za predmete, izvzemši živila za izvoz v priključene pokrajine. Ministrstvo za korporacije je po dobljenem mnenju ministrstva za pravosodje izdalo odredbo, po kateri se z ozirom na ureditev cen prodaje blaga, namenjenega v priključene pokrajine, ne morejo smatrati, da so namenjene za izvoz. Zaradi tega morajo proizvođačniki in trgovci, ki prodajajo v Ljubljansko pokrajino in ostala priključena ozemlja, prodajati po cenah, ki niso višje kot maksimalno dovoljene cene za odnosno fazo prometa. Ista določila veljajo za one, ki prodajajo blago v Ljubijo in na egejske otoke. Proti kršilec te naredbe se bo postopalo v smislu sankcij, ki jih določa zakon št. 645 od 8. jul. 1941/XIX.

Odloženo povišanje železniških tarif na Hrvaškem. Kot smo že poročali, so hrvatske državne železnice nameravale z dnem 1. februarja zvišati prevozninske tarife. Sedaj pa poročajo iz Zagreba, da je zvišanje odloženo za nedoločen čas.

Carinska meja med Nemčijo in generalnim gubernijem. Nemška vlada je odredila s 1. januarjem ukinitve carinske meje med Nemčijo in generalnim gubernijem (Poljsko) in sicer za uvoz blaga iz Nemčije ali iz ozemeli, ki jih ima zasebena Nemčija, če pridejo na Poljsko po določenih carinarnicah. Ne uživajo pa te ugodnosti pošiljatelj, ki so bile dne 1. januarja 1943 v teku carinjenja.

Vloge pri madžarskih denarnih zavodih. Pri 20 največjih madžarskih denarnih zavodih so se vloge na knjižice povečale od junija 1941 do junija 1942 od 1758 na 1971 milij. pengőv, dočim so krediti teh zavodov narasli od 1659 na 2290 milij. pengőv.

Premoženjska oddaja v Turčiji. Donos zadnje premoženjske oddaje v Turčiji cenijo na 422 milij. turških funtov, od tega 344 milij. samo v Carigradu. Vplačila v gotovini so doslej znašala 110 milij. v vsej Turčiji in 58 milij. v samem Carigradu. Ker je že potekel rok za vplačila, bodo zamudnikom zaplenili vse premoženje.

Ameriške banke in zbiranje odrezkov živiliških nakaznic. Severnoameriški urad za cene je sporočil, da se od 27. januarja letos dalje od veletrgovine in nadrobne trgovine zbirati odrezki živiliških nakaznic oddajajo dobaviteljem racionaliziranih živil, oblačil, goriv itd. potom bank. Posamezni trgovci imajo pri bankah posebne račune za te odrezke. Če nameravajo svoje zaloge izpopolniti z novimi nakupi, izstavijo na te račune svoje čeke kot na normalne dolarske račune.

Vojno gospodarstvo v Braziliji. V zvezi s prehodom od mirovnega stanja v vojno stanje je bil za gospodarstvo imenovan poseben »direktor«, kot piše milanski »Il Sole«. Ima položaj ministra, v pomoč pa mu bodo še drugi ministri in komisija tehnikov in gospodarstvenikov, ki so jih poslale severnoameriške Zedinjene države.

Dekline novice

Koledar

Sobota, 30. januarja: Feliks IV., papež; Martina, devica in mučenica; Savina, sveta žena; Hipolit, mučenec.

Nedelja, 31. januarja: 4. nedelja po razglasenju; Janez Bosko, spoznavalec in ustanovitelj reda; Ludovika Albertoni, vdova.

Novi grobovi

† Ivan Sušnik. V Ljubljani je umrl železniški uslužbenec v pokopu g. Ivan Sušnik, Pokopali ga bodo v soboto 30. januarja ob pol 3 popoldne iz kapele sv. Petra na Zalah. — V večernejši osmrtnici g. Ivana Sušnika pomotoma izostali žalujejo rodbini Hribar in Venier.

† Mihael Nečemer. V 73. letu starosti je umrl v Ljubljani g. Mihael Nečemer. Pokopali so ga v petek ob pol 5 popoldne na pokopališču pri Sv. Križu.

Naj rajnima sveti večna Luč! Vsem ki žalujejo za njima, naše sožalje!

† Ivan Novak - bivši ribniški župan

V zadnjih tednih je nepreračunljiva, nikoli mirujoča smrt zasakala občutne vrzeli v vrste starejših ribniške generacije, a njeni žetvi ni konca. — Ze dalje časa smo vedeli, da sovravno in neuklonljivo preži tudi na enega izmed najbolj znanih in zaslužnih ribniških mož, na 74letnega g. Ivana Novaka, bivšega večletnega župana Ribnice. Vendar je njegove mnogostevne prijatelje in znance v četrtkovih večernih urah težko prizadela žalostna vest, da se mu je za vedno umirilo dobro srce; zapustil nas je človek, čigar ime je tesno povezano z ribniškim življenjem. Po očetovem zgledu se je posvetil pekovski poklicu. Razmere pa so ga vpoglele tudi v politično življenje Ribnice, kjer je daljšo vrsto let krmilil občinsko upravo. Najlepsi sad svojega delovanja si je postavil z zaslugami, ki si jih je pridobil pri odkupu Bobkove hiše, ki jo je za njegovega županovanja prevzela občina ter ima še danes v njej svoje uradne prostore. — V prejšnjih letih ga je na pogostih lovih marsikdo ugnel spoznat kot dobrega, neizgredljivega strelca. Saj pa mu je bil lov tudi najljubša zabava. — Bil je vzor dobrega človeka, katoličan po prepričanju in življenju. Težki so mu bili zadnji tedni bolezni, ki mu jih je postrvalovalno lajšal zdravnik g. dr. Oražem, vendar se je okrepčan a tolažili svete vere počutil srečnega v krogu zaskrbljenih hčera in sinov. — Mirno počival, blaga duša! Svojem naše iskreno sožalje!

Osebnostne novice

— Srebrni poročni jubilej sta praznovala večeraj 29. januarja v krogu svoje ljubljene družine pri Dev. Mar. v Polju ugledna zakonca: prokurist v večviki papirnici g. Jožef Resman in njegova blaga soproga Marija roj. Hladnik. Bog ju živi še mnoga leta!

— Sveta maša za dušnico za pokolnega gosp. Srečka Vodopivec se bo darovala v soboto zjutraj ob 7 v župni cerkvi sv. Cirila in Metoda.

— V svetilišču sv. Terezije na Kodeljevem bo v nedeljo 31. januarja slovesen praznik sv. Janeza Boske. Ob 6 in 7.30 sv. maša pred izostavljenim Najsvetjšim in pridiga, ob 8.45 slovesna služba božja z govorom in skupnim sv. obhajilom mladine. Slovesnost bo opravil g. svetnik Alojzij Košmerlj. Pevski zbor bo ob spremljavi radio-orkestra izvajal Premrlovo »Missa in honorem«. Stanislav Kostka. Popoldne ob 4 govor, pete litanije Matere božje in blagoslov. Nato v gledališki dvorani cerkvena proslava velikega apostola mladine.

— Parzovanje na Rakovniku. V nedeljo 31. januarja bo v cerkvi na Rakovniku slovesno praznovanje sv. Janeza Boske velikega prijatelja mladine in ustanovnika Salezijanske družbe. Svete maše bodo, kakor ob drugih nedeljah, vsako uro. Ob 10 bo mešani zbor zavodskih dijakov pel A. Lottijeva trigrasno latinsko mašo. Popoldne ob pol 4 bo govor o velikem svetniku današnje dobe, nato pete litanije in blagoslov. Po večernih pa bo še proslava v zavodski dvorani. Vabljeni vsi!

prijatelji in častilci sv. Janeza Boske. Ob tej priliki shod salezijanskega sodruštva!

— Naklada »Družinske pratike« se manjša z vsakim dnem. Če ne boste z nakupom pohliti, je utegne zmanjkati ravno za vas. Zato jo zahtevajte takoj sedaj pri vašem stalnem trgovcu, ki naj jo naroči brez odloga, če je še nima na razpolago. Lahko jo pa naročite naravnost iz Ljubljane.

— Zmerno mraz. V petek ob 9.13 je bil zadnji krajec, ko navajajo razne pratike spremembo vremena. Barometer je v petek padel na 768.2 mm, kaže pa, da se bo še nekaj časa vzdržal nad normalo, to je nad 764 mm. V petek je bilo lepo in sončno, pravo januarsko prijetno vreme, ugodno za razna zimska dela. Dosežen je bil v četrtek dnevni temperaturni maksimum +1.9°C, v petek zjutraj pa je znašal temperaturni minimum —4°C.

Iz Novega mesta

Dve pomembni obletnici bo leto obhajalo Novo mesto. Prva važna obletnica bo koncem meseca aprila, ko bo poteklo 450 let, odkar je bil v Novem mestu ustanovljen kapitelj. Drugič nič manj zanimiva in važna obletnica pa bo nekaj kasneje. Tudi ta obletnica je s kapiteljem in Novim mestom samim v najtesnejši zvezi. Je to 350 letnica, odkar imamo v velikem oltarju kapiteljske cerkve eno največjih dragocenosti in umetnin, katere se niti ceniti ne da, to je slika sv. Miklavža, ki jo je slikal slavni italijanski slikar Tintoretto. To sta dve pomembni obletnici za naše mesto, ki je nanje lahko ponosno. — Kapitelj je ustanovil leta 1493. cesar Friderik III. O tej ustanovitvi obširno govore listine v kapiteljskem arhivu, ki bo upajmo za to visoko obletnico zopet urejen tako, kot to mora biti. Danes imena kapitelj in pomembnosti njegove ustanovitve za mesto samo niti prav ne pojmujejo, in se ne zavedamo, da bi bilo Novo mesto brez kapitlja prav za prav na stopnji vseh drugih malih po-

Iz dela in življenja - od tu in tam

Z Gorenjskega

Obrambna misel nemškega naroda. V okviru obrambno-političnih predavanj je v Domu stranke v Kranju te dni predaval major Veit o snovi: Obrambna misel v nemškem narodu od Hermana Kerkusa do Adolfa Hitlerja. Gorenjski tednik poroča o tem predavanju: Stalni stari sovražniki nemškega naroda in vojske — Zid, jezuit in protozidar — so bili primerno osvetljeni in njih pogubonosno delovanje ožigosano. Jasnje je pokazalo predavanje pot preko vojne dolžnosti kot porok za bodočnost naroda. Nemčija bo narodna in sposobna za orožje, ali je pa sploh ne bo!

V Bohinjski Bistrici so bile sklicane sodelnice ženske organizacije v tečaj za svetovnonazorovsko solanje. Sestanek je sklical okrožni voditelj iz Radovljice. Govornik Oberdorfer je predaval o usodnem boju nemškega naroda in z njim tudi gorenjskega ljudstva.

V Rateah-Planici je bilo preteklo nedeljo zborovanje krajevne skupine. Prišel je okrožni vodja iz Radovljice dr. Hochsteiner, ki je govoril o velikem pomenu kmečke službe v četrtem vojnem letu in je povabil mladeniče in dekleta, naj se prostovoljno prijavijo za kmečko službo na Koroskem. Ob zaključku je okrožni vodja sprejemal želje in priitžbe.

Pouk na ljudski šoli na Gasteju pri Kranju se je po daljšem odmoru pričel 12. t. m. Ker je bilo šolsko poslopje za vseh 700 šolarjev premajhno, so poleg šole postavili barako in s tem dobili prostor za pet razredov. — Nedavno so se pričeli v gastejski šoli novi jezikovni tečaji, ki se vrše po dvakrat na teden. — Na Gasteju je odprl svojo novo vrtnarijo g. Loipolt, ki ima prodajalno v Kranju.

S Spodnjega Štajerskega

Proslave ob 10. obletnici prevzema oblasti. Vsi pomembnejši kraji Spodnje Štajerske bodo proslavili 10. obletnico, ko je nacionalno socialistična stranka prevzela oblast v Nemčiji. Konec januarja bodo velika zborovanja v vseh okrožnih mestih. Za obe mariborski okrožji je bilo zborovanje 29. januarja ob pol osmih zvečer v dvorani Štajerske domovinske zveze v Mariboru. V Celju isti dan ob pol enajstih popoldne v Nemški hiši. V Ptuj isti dan ob desetih v okrožni hiši. V Trbovljah isti dan ob osmih v dvorani Štajerske domovinske zveze. Ljutomerško okrožje je imelo

deželjskih mestec, ki ne pomenijo v svetu mnogo. — Pa o tem bomo še spregovorili.

Tintorettova slika sv. Miklavža stoji v velikem oltarju kapiteljske cerkve in bo letos stara 350 let. Po požaru, ki je v Novem mestu divjal leta 1576, in ki je uničil skoro vse mesto ter kapiteljsko cerkev temeljito opustošil, saj je pogorela vsa opravila in so se udri stropi v ladji, pa je dragoceno sliko cerkvi pridobil njen tedanji prost, šesti po številu, Polydor de Montagnana. On je bil poleg svoje visoke duhovne stopnje v Novem mestu še generalni vikar oglejskega patrijarha, pod čigar duhovsko oblast je spadal novomeški kapitelj. Bil je z njim v velikem prijateljstvu in je pridobil patrijarha, da je ta na njegovo prošnjo za pomoč naročil sliko sv. Miklavža in jo poslal v Novo mesto. Tudi sicer je imenovan prost zelo veliko žrtvoval za osiretelo kapiteljsko cerkev. Veljalo ga je mnogo denarja, da je po požaru tako zelo opustošeno cerkev mogel zopet povzdigniti v svoj stolnico, ki naj bi bila dovolj dostojna rezidenca za novomeškega prosta, ki je bil ob enem tudi generalni vikar oglejskega patrijarha ter najvišji komisar. Mnogo so za olesavo kipateljske cerkve storili tudi drugi prostje, ki so bili po večini vsi zelo bogati in so imeli poleg svoje duhovske visoke časti tudi zelo visoke svetne naslove. Veliko prostov je imelo naslov škofa iz tega ali onega mesta, nekateri teh prostov-škofov sploh niso prebivali v Novem mestu, nego so imeli tu le svojega zastopnika. Drugi so bili zopet iz raznih grofovskih rodbin. Vsi ti bogati dostojanstveniki pa so skrbeli zato, da je bila njih cerkev res odlična prostijska rezidenca. Tako ima danes kapiteljsko cerkev kot taka mnogo dragocene oprave in zlasti krasnih obrednih posod ter oblačil.

Iz Cerknice

Zastopstvo »Slovenec«, »Slovenskega doma« in »Domoljub« ter »Slovenčev knjižničar« doma iz Cerknice in njeno okolico g. Ivan Turšič iz Cerknice 217. Pri njem lahko naročite te časopise. Zbirajo naročila za »Slovenčev knjižničar« in ima posamezne izvedbe na razpolago. Pooblaščen je od uprave listov, da pobira naročnino. Sme sprejemati oglase in osmrtnice. Vse morebitne pritožbe lahko vloži naročnik omenjenih listov pri njem. Vsakomur je na razpolago z informacijami.

veliko zborovanje v Zg. Radgoni isti dan ob 17. Člani stranke in krškom okrožju so zborovali že v četrtek 27. januarja ob 17 v dvorani Štajerske domovinske zveze.

Nov krajevni skupinski vodja v mariborski skupini I. iz zdravstvenih razlogov je odstopil dosedanj krajevni skupinski vodja Alfred Wesiak, ki mu je okrožni vodja Strobl izrekel vso zahvalo za zvesto delo od prvega dne ustanovitve Štajerske domovinske zveze. Nato je uvedel v delo novega vodjo skupine I. Adolfa Blaschitzja, ki se je doslej izkazal kot organizacijski vodja krajevne skupine.

Težaji o letalski zaščiti za tovarniške delavce. Nemški Rdeči križ je že lani priredil v Mariboru tečaj o letalski zaščiti, ki pa je bil nato prekinjen. Nadaljevanje tečaja bo sedaj in sicer 29. januarja in 2. februarja.

»Via Malac« na mariborskem odru. Mariborsko gledališče je 27. januarja imelo premiero ljudske igre »Via Malac«, ki je bila prirejena po znanem istoimenskem romanu Švicarja Johna Knittla.

Izenačenje vstopnine za kinogledališča. Z 29. januarjem je bila tudi v mariborskih kinogledališčih, ki se trudijo, da bi vedno predvajala najmovejšo filme, izenačena cena vstopnic. Dosejel je bila namreč vstopnina znatno nižja kakor drugod po rajhu.

Zanimiva dražba v Slovenjem Gradu. Na prireditvi za zimsko pomoč v Slovenjem Gradu je nastopila mladina z ljudskimi pesmi, dalje gospe Marija Recherjeva, ki je zapela nekaj pesmi, vmes pa je igrala godba brambovev. Ob zaključku prireditve je bila dražba zveza, v katerem so bile slike in popisi vseh značk, ki so jih prodajali ob cestni nabirki 23. in 24. januarja. Zvezek s popisom značk je imel svojerodno posvetilo zvezne vodje Štajerske domovinske zveze. Prav zato je bil redka dragocenost in ga je nek darežljiv rojak izdal za 2500 mark.

Najstarejša Mariborčanka. V sredo, 27. januarja je obhajala 91. rojstni dan vdova Kunigunda Sager, rojena Bacher. Zdrava in krepka je prebivala dan v krogu svojih dragih, med katerimi so tudi pravnuki. Jubilarica se je rodila leta 1853 v Radvanju pri Mariboru.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli: 58 letni železniški upokojenec Jožef Mežnarič, 24 leten rudar Martin Svab iz Konjice, upokojen kretnikar Kar. Laboter, star 84 let. Mrtvega so našli nedaleč od njegove hiše železniškega strojevodjo v pokopu 57 letnega Antona Rozmana. Dalje sta v Mariboru umrli 63 letni pomožni delavec Franc Polegek in mali vrtnarjev sinček Franc Vreča.

Nesreče. Pri delu v gramozni jami se je ponesrečil pomožni delavec Alojzij Plečko, doma iz Studencev pri Mariboru. Plaz kamenja ga je zasu, pri čemer je dobil notranje poškodbe ter si zlomil desno nogo v stegnu. 79 leten upokojen železniški sprevodnik iz Maribora Andrej Marchol je spodrsnil in si zlomil levo nogo v stegnu.

Gledališče

OPERA: Sobota, 30. jan. ob 17: »Zemlja smehtajala«. Opera. Red premierski. — Nedelja, 31. jan. ob 18: »Hvala, izven. Cene od 15 lir navzdol. — Ponedeljek, 1. febr.: zaprt.

F. Lohar: »Zemlja smehtajala«. Danes bo premiera popolnoma na novo nastudirane opere v sledeči zasedbi: prof. Lichtenfels — Anžlovar, Liza, njegova hči — Mlejnikova, Lora — Jančičeva, prof. Pottenstein — M. Sanič, general — Planck, princ Souhoun — Čuden, Ml. njegova sestra — Barbiceva, knez Cang — C. Debevec, Fu-li, tajnik — Skabar, evnuh — Simončič, Dirigent: R. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin, načrni za kostume: J. Viltanova.

DRAMA: Sobota, 30. ob 17.30: »Zaljubljeni žene«. Red B. — Nedelja, 31. jan. ob 14: »Oče naš. Izven. Cene od 15 lir navzdol. Ob 17.30: »Ples v Trnovem. Izven. Cene od 15 lir navzdol. — Ponedeljek, 1. febr.: zaprt. — Operarijane na premiero Goldonjeve tridejanske komedije »Mirandolina«, ki bo prihodnji teden. V njej bodo igrali: vitez Rippafratto — Jan, markiza Fortipopolja — Gragorin, grofa Albafiorite — Verdonin, Mirandolina, gostilničarka — Danilova M. Horvatić — Gabrijelčeva, Dejanir — V. Jovanova, Fabrizia, natakarka — Gorinić, Režiser: J. Kovič.

Naznanila

ROKODELSKI ODER: Nedelja, 31. jan. ob 5 pop.: »Vihar v kosarce«. Opera, jama na predprodajo vstopnic, ki bo na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni Petrkova 12/1.

FRANČISKANSKI ODER: Nedelja, 31. cembra ob 5 pop.: zabavna burka s petjem »Svojeizlavlje«. Vstopnice v predprodaji v trgovini Štiglič in na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred predstavo pri blagajni frančiškanske dvorane.

Dekleta!

Izšla je krasna knjiga

— samo za vas:

Jolanta Gerely:

Daj mi svoje stice

Kakšen bodi Vaš ženin,

da boste srečne kdaj

kot žene in matere

Okusno opremljena

knjiga stane broširana

L 25.—, vez. L 35.—

Dobite jo v

Ljudski knjigarni v Ljubljani

Pred škofojo št. 5 in Miklošičeva cesta št. 5

Iz Hrvaške

Odlikovanje poveljnika hrvaške legije. Poglavnik NDH je zaradi junaštva in neustrašenosti, ki jo je pokazal v boju s sovražniki na vzhodnem bojišču, odlikoval poveljnika hrvaške legije na omenjenem bojišču Viktorja Pavičiča. Poglavitnikovo odlikovanje železnega trilitra druge stopnje je Pavičiču izročil nemški armadni poveljnik Paulus.

Banja Luka dobi avtomatično telefonsko centralo. V Banjo Luko so pred dnevi pripeljali vse potrebne naprave za avtomatično telefonsko centralo. Vsa tozadevna dela bodo do konca meseca gotova, tako da bo nova avtomatična telefonska centrala pričela s prihodnjim mesecem že obratovati.

Novo uradno poslopje v Banji Luki. Poleg drugih poslopij za posamezne hrvaške državne urade so pričeli v Banji Luki zidati tudi veliko poslopje za tamošnje pošto ravnateljstvo.

Banjelški mestni proračun. Finančno ministrstvo NDH je odobrilo proračun za Banjo Luko v višini 31.946.758 kun.

Ljudska kuhinja v Tuzli. Za prehrano siromakejših slojev v Tuzli so tamošnje oblasti odprle ljudsko kuhinjo.

Zgodovina Bosne in Hercegovine. Hrvatsko prosvetno društvo »Napredak« v Sarajevu je izdalo pred kratkim prvo knjigo o zgodovini Bosne in Hercegovine. Knjiga je izšla pod naslovom »Povijest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine«.

Smrt očeta mostarskega škofa. V starosti 70 let je umrl Jurij Cule, oče mostarskega škofa dr. Petra Cule. Pokopali so ga v njegovem rojstnem kraju v Kruševu.

V Zagrebu je pred dnevi umrl vseučiliški profesor za vrtnarstvo na zagrebaški gosposkarsko-gozdarski fakulteti dr. inž. Zdravko Arnold, sin pokojnega hrvaškega pisatelja Djure Arnolda.

Vlada NDH je lani odobrila kredit 160 milijonov kun kot podporo za vzdrževanje delavskih prahranjevalnih ustanov.

Zagrebaški mestni odbor »Pomoć« je določil za ta mesec podporo 400.000 kun, ki jo bodo razdelili med najpotrebnejše.

Nemško odlikovanje hrvaškega opolnomočenega ministra. Nemški poslanik v Zagrebu von Kache je izročil hrvaškemu opolnomočenemu ministru za župe Vrhbosna, Uesora, Soli in Hum, Sandorju Benaku visoko nemško odlikovanje za zasluge, ki si jih je pridobil za tesno sodelovanje NDH in nemške države v sedanji vojni.

Iz Srbije

Naredba srbskega ministrskega predsednika.

Srbsko časopisje je za novo leto objavilo naredbo srbskega ministrskega predsednika št. 1. Z naredbo št. 1 srbski minister-predsednik Nedić zagotavlja srbsko javnost, da se bo odločno boril še dalje proti vsem odkritim neprijateljem sedanjega stanja v Srbiji, istočasno pa napoveduje borbo tudi vsem zakulisnim elementom, ki motijo red in mir v Srbiji ter ustvarjajo zmedo v javni upravi. Zato s svojo naredbo naroča vsem srbskim državnim in samoupravnim uradom in organom, da ne smejo v bodoče jemati v pretres in razpravo nobene nepodpisane prijave. Prijave pa, ki so podpisane ter je na njej navedeno tudi bivašče in stanovanje prijavitelja, morajo vsi državni in samoupravni organi jemati prvenstveno v razpravo. Starešine posameznih uradov bodo morali strogo kaznovati vse podrejeno uradništvo, če bodo ugotovili, da so navedbe v prijavi proti njemu resnične, v nasprotnem primeru bodo pa pravtako strogo kaznovani klevetniki.

Svetosavska proslava na belgrajskem vseučilišču. Dne 27. januarja je bila na belgrajskem vseučilišču običajna letna svetosavska proslava, pri kateri je bil navzoč tudi srbski prosvetni minister Velibor Jonić. Zbrane goste in odličnike, med katerimi so bili tudi zastopniki nemških zasedbenih vojaških oblasti, je pozdravil rektor vseučilišča dr. N. Popović, ki je imel zatem tudi predavanje o delovanju in pomenu kulturnega udejstvovanja svetega Save na razvoj srbskega ljudstva. Rektor Popović je poročal tudi o izvršeni preosnovi belgrajskega vseučilišča ter je med drugim omenjal imenovanje posebnega ravnatelja za izvrševanje upravnih poslov. V svojih izjavah se je bavil tudi za novo narodno vzgojo srbske mladine.

KINO

MATICA

Dnevno

dvojni spored!

Ob 16.30 in 18.30 film iz življenja zdravnikov med domačini Tahitskega otčola. — Ljubezna drama v divji džungli! — Izbrani igralci: Giachetti, Pal Javor, O. Toso, Maria v. Tasnady

RUMENI PEKEL

Ob 14.30 napeta detektiv. zgodba z lepo Annelise Uhlig. Smučanje, jazz!

SKRIVNOSTNA ŽENA

Drobna ljubljanska kronika

Hišne lastnike in lastnike trgovskih ter drugih lokalov v mestu in v predmestju opozarja mestno poglavarstvo: Glede na opozorilo tiskovnega urada Visokega komisarata o odstranitvi lepav, ki je še bilo objavljeno v dnevnem časopisu, je razvidno, da je treba odstraniti do 1. februarja prav vse lepake, razen manifestacijskega lepaka »Nova Ljubljana št. 17« in lepakov GILL-a.

Združenje javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine ima v soboto, 30. t. m., ob pol 5 pop. svojo glavno skupščino v frančiškanski dvorani. Na to se opozarjajo zlasti člani vseh tistih društev, ki so prešla v Združenje.

Tramvajski karambol s tovornim avtom. V četrtek, 28. t. m., okoli 16 je bil na Marjiniem trgu pri potajališču črtne železnice ob vhodu na srednji most nenaden karambol tramvaja s tovornim avtom. Okoli prometnega otoka na Marjiniem trgu je privozil avto srednjega mostu velik in težak tovorni avto LB 295. Po Prešernovi ulici skozi prometni otok je privozil z običajno brzino, ki jo ima tramvaj na tej progi, tramvajski voz z oznako 2, ki vozi na progi Sv. Križ—Mest. Pravi pri tramvajem potajališču pa sta zadela tramvaj in tovorni avto skupaj. Tramvaj se je zadel v sprednji del tovornega avtomobila, zbil desni blatnik in porinil nato avto naprej. Protisunek pa je nato povzročil, da je tramvaj izliril in zapeljal kar padez čez most tako, da je bil vhod mostu popolnoma zabarikadiran. Vsa promet je bil na trgu ustavljen. Drugi avtomobili so se zmetali obratni, manjši pa so vozili kar čez tretji most na Marjiniem trgu. Po ogledu in ugotovitvi dejanskega stanja so nato kmalu tramvajski voz spravili nazaj v tir. Promet je bil po dobri uri spet vzpostavljen. Primerne je materialna škoda. Nikdo ni bil pri-

tem karambolu poškodovan. Potniki v tramvaju so se le nekoliko prestrašili. Prometne nesreče so bile lani v splošnem kar redke.

Učete se strojeplajal Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaj prične 4. februarja. Desetprstna učna metoda. Največja moderna strojeplajalica, raznovrstni stroji. Specialna strojeplajalna šola. Učnina zmerja. Informacije in prijave dnevno. — Posebni tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, jezike. Zahtevajte nov prospekt: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15.

Petkov živilski trg. Pošiljka svežih, zmrazjenih palamid iz Triesteja je začasno izostala, računajo, da pridejo spet v Ljubljano te morske ribe, ki se dajo pripravljati kakor tunine. Napredaj je bilo do 100 kg svežih členov iz Slovenije morja. Poletnike so bile po 36 lir kilogram.

Jezikovni tečaji — Italijanski, nemški, francoski itd. v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu. Kongresni trg 2, prične dne 6. februarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v zabavnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku. Najnovjša in najučebnejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Vpisovanje in informacije dnevno do 19.

Frančiškanska prosveta vabi svoje prijatelje, da se udeležijo v nedeljo, 31. decembra ob 5 popoldne zabavne burke s petjem »Svojeizlavlje« v frančiškanski dvorani. — Izgra je dobro nastudirana in napravljena je tudi lepa nova scenarija. Izgleda samo stari izkušeni igralec. Pridite, ne bo vam žal! V nedeljo bodo igrali v Drami »Oče naš...« Začetek bo ob 14. Cene so znižane! Ne zamudite prelepe prilike! Vstopnice dobite v predprodaji.

V ponedeljek, dne 1. februarja bo v veliki uniočni dvorani VII. simfonijni kon-

cert letošnje sezone. Vodstvo simfonijnih koncertov je tokrat ugodilo ponovno izraženi željam, da bi se posebno markantne in uspele skladbe ponovile. To je pokazal tudi uspeh ponovitve III. simfonijekega koncerta, ki je bil tudi ponovitveni koncert popolnoma razprodan in so se zanimali za koncert prvič vsi tak, ki so silili že prvič. Društvo je, da poslušalec pri prvem obisku ne vjame v celoti skladbe in ne zajame vse globine umetnosti. Pri ponovnem obisku je to lažje mogoče. Spored ponedeljskega koncerta: 1. Rossini: Viljem Tell. Predigra. 2. Čajkovski: Prvi stavek koncerta za violino in orkester, solist Anja Der-molaj. 3. Schubert: Simfonija h-moll (Nedokomuna). 4. Dvorak: Slovenski ples. 5. Adamič: Scherzo. Začetek koncerta bo točno ob pol 7. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matica.

Čudno, a je vendarle res! »Vihar v kosarce«. Zabavna komedija, ki so tako dolgo prepleta, ter izvrstna karakteristika posameznih vlog nam jamčita, da se bomo prijetno zabavali. To je resnično »spremenjena« letošnje sezone, kakor so se mnogi obkvalci izrazili, ko so z zadovoljstvom odhajali po predstavi. Opozorjamo na predprodajo vstopnic, ki bo na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni Petrkova 12/1 desno.

Ponesrečenost v Ljubljani. Padci po stopnicah in posebno na poledenelih cestah so postali kar pogosti. Splošna bolnišnica na kirurški oddelki sprejela samo en dan 5 ponesrečenec, ki so se poškodovali pri padcih. Alojzij Lavrič, 22-letni delavec, si je zlomil desno nogo. — Marjan Sušnik, 15-letni dijak, si je izpahnil desno nogo v gležnju. — Gojzenka, 10-letna Marja Jurca, si je v sobi zlomila levo nogo. — Zasebnica, 75-letna Marija Baumanova, se je močno poškodovala na desni nogi. — Stanko Vidrih, 15-letni delavec, si je zlomil desnico.

Poizvedovanja

Izgubljen sem obek 31. decembra. Obek je bil na poženici veržici in je imel steklen kamen rožnate barve. Izgubil sem ga na poti k Sv. Križu ali pa zvečer v tramv

Živali z oblekami

Dejstvo, da je na tisoče vrst živali na svetu, ki si same narejajo obleke, je tudi prirodoznanstvenikom malo znano. In vendar si, na primer, ličinka neke muhe, ki živi kot ličinka v naših vodah, nareja tako obleko. Njene »obleke« se stojijo iz odgriznenih koščkov listja, stebel, peščenih zrnc in celo iz majhnih polževih lupin. Ti koščki so »sešiti« z izločkom predilnih žlez, ki jih vsebujejo te ličinke prav tako kot gosenice metuljev. Tudi znotraj je njih obleka podložena z nekim evili podobnim tkivom. Ličinke se v svojih oblekah prav urno kretajo po suhem in v vodi. In kar se stopnjuje rasti njihovega telesa, tako si tudi večajo svoje obleke. Če ličinki odstranimo obleko, vidimo, da je je zelo potrebna, saj je pod obleko povsem — gola. Oklep, ki sicer pokriva žuželke, je tu le na glavi, na prsih, nogah in na koncu zadka. Vse drugo, kar je zavarovano z obleko, pa je pokrito le s tanko kožico. Brez obleke bi ličinka, ki postala žrtev številnih živali v vodi, in tudi ribiči jih lovijo za vabo rib.

Prav tako si narejajo obleke nekatere vrste moljev, ki si izrežejo koščke iz uvelega listja, ki med njim živijo v gozdu in si iz njih zlepijo ploščata, prenosna ohišja. Oblečene so tudi nekatere gosenice, ki živijo v vodah.

Jako izrazite obleke si narejajo ličinke iz vrste »pamphilus«. Te ličinke si odgriznejo dolgo progo od lista vrtnice in se zavijejo vanj. V tem tulcu hodijo ličinke po vrtnici.

V vseh teh primerih je zmoglost preje podloga »krojaštva« ter ličink. Toda med oblečenimi žuželkami dobimo še povsem drugačen sistem. Ličinke nekih muh se oblačijo v kožice ušč, ki so jih prej izžele, izseale. Da se morejo odeti v te »trofeje«, si pomagajo z dolгими lasmi, ki imajo na koncu kaveljček. Tudi nekatere druge ličinke si pomagajo s kaveljci, da imajo obleko lažje na sebi. Nekli raki (dromia) pa imajo zadnji par naprtenih nog le zato, da z njimi držijo obleko na sebi.

Toda obleke niso zmeraj iz snovi, ki so tuje telesom dotičnih žuželk. Ličinke hroščka rilčkarja (ciconus), ki ga večkrat dobimo na črnem korenu, imajo prav tako kot ličinke nekaterih listnih os posebno sluzasto prevleko, da so videti kot polželinariji. Večkrat dobijo tudi obleke iz voščenih izločkov ali pa iz pajčevinaste snovi. Tu in tam najdeš tudi oblačila, ki so storjena iz lastnega govna. Zlasti svojko so ta oblačila pritrjena na

ličinkah škodljivih hroščev cassida. Ličinka ima na zadku dolge, v osredje čez hrbte zavahane vilice, na katere si nabada svoje lastne, odvržene kožice in pa svoje črno govno. S tem je od zgoraj videti kot kepica govna.

Obleke si pa ne narejajo samo žuželke. Znana so razna oblačila rakov. Nekateri rakovice (dromia) si s posebnimi, v ta namen preoblikovanimi nogami držijo grbo nad hrbtom. Druge rakovice se na eličen način skrivajo pod kako školjko luputo, kar je videti, ko da imajo ščit pri sebi. Tu torej uporabljajo živali že storjena »oblačila«. To velja tudi o znanem raku samotarcu, ki ima kar posebno polževo lupino, ki se v njej spreha po morskih tleh. Vprav pri njem pa je ta čudna oprema jako značilna. Njegovo truplo je namreč le ondi obdano z oklepom, kjer ga polževo lupina ne pokriva, in mimo tega je postal tudi nesorazmeren, da se bolje prilaga v zavoj polževe hiše. Dalje se je njegov pahljačasti rep spremenil v kavelj, ki se z njim drži v polževi lupini. Prav tako so pa nagoni raka samotarca prilagojeni temu načinu življenja. Znano je, da se pred preelitvijo v novo lupino prej prepiha, ali ni v njej kakšnega sovražnika, da celo to se zgodi, da stree prej pesek iz nje.

Kaj tako posebnega, kot je nošnja obleke pri živalih, brez dvoma ni nastalo kar na mah, ampak je bilo prej tu »maskiranje«, ki ga še dandanes marsikaka žival uporablja. Predvsem razi prebivalci morja, dalje pa tudi opica orang-utan, ki si v svobodi nameče nase veje in listje, v kletki pa vreče in slamo. Prav tako se hočejo skriti razni ptiči, posebno pa skrivajo gnezda z jajčeci.

»Slovenčeva« športna posvetovalnica

Od Vaših atletskih rezultatov je najboljši oni v teku na 400 m (1 min. 8.1 sek. ali 238 točk). Ostali izidi znašajo po finski tabeli kot sledi: tek na 200 m 31.1 sek. ali 183 točk; 100 m 14.7 sek. ali 195 točk; skok v daljino 4.06 m ali 169 točk. Za Vaša leta priporočam, da se z večjo vneto posvetite teku na kratke proge. Potem boste dosegli tudi v skakanju v daljino znatno boljši uspeh. (M. D.)

Športni znaki in odlikovanja. V našem listu ste čitali, da dobijo športniki, ki se izkažejo na tekmah, različna odlikovanja. Ali so ta odlikovanja uradna, ali imajo mednarodno veljavo in kdo jih poklanja, Vas zanima. Mednarodno veljavo imajo samo olimpijske kolajne in državna odlikovanja, katere podeljujejo zlasti športnim voditeljem, zaslužnim za mednarodno športno zbiranje. Imamo pa v nekaterih državah navado, da podelijo vsako leto najboljšemu tekmovalcu zlato kolajno; to pa je zadeva organizacij zasebne pobude. Takšno odlikovanje je prejel n. pr. na Švedskem Gundar Haegg. Poleg odlikovanja za redke in zelo visoke športne uspehe pa so vpeljali v nekaterih državah tudi manjša odlikovanja ali »državne športne znake«. Ti imajo uradno veljavo v državah, kjer je šport etatiziran. Športne in telovadne znake so vpeljali najprej na Švedskem, pozneje pa tudi v Nemčiji, Franciji, Švici in drugod. Pravilniki za državni športni znak so seveda različni. Uveljavila pa se je skoraj povsod praksa, da podeljujejo bronaste, srebrne in zlate znake. Pri tem ne gre za vrhunske uspehe v tej ali oni panogi športa, temveč za dokaze vsestranske telesne zmogljivosti. Nikakor ne zadostuje, da ekoči nekdo n. pr. 50 m

Službena objava CONI-ja št. 6

Zdravniška športna služba. — Predsedstvo CONI-ja (Zdravniška športna služba) je odredilo, da morajo imeti vsa športna društva po enega zdravnika, ki bo z zdravstvenega stališča motril in nadziral vse aktivne člane. Društva ljubljanske pokrajine vabimo, da sporoče do 10. februarja ime in priimek svojega zdravnika in njegov naslov.

Zdravniki športnih društev se bodo morali vpisati v Zdravniško športno službo. Zdravniki, ki niso redno vpisani pri Zdravniški športni službi, se ne bodo mogli poklicno udeleževati na športnih prireditvah. Vsaki športni prireditvi bo moral prisostvovati za to določeni zdravnik, za kar mora poskrbeti prireditelj. To velja za vse športne prireditve.

Na vsakem športnem igrišču mora biti omarija za prvo pomoč in oseba, ki je določena zdravniku v pomoč. Predno bo dal CONI dovoljenje za posamezne prireditve, mu bo moralo društvo pisмено sporočiti, da je bilo preskrbljeno vse potrebno za prvo pomoč in da so bili udeleženci tekmam zdravniško pregledani.

Sedež pokrajinske zdravniške športne službe je v uradu CONI-ja. Vsi zdravniki, ki želijo biti vpisani v športno službo, bodo lahko to pisмено zahtevali, morajo pa imeti že kirurško prakso, morajo poznati šport in morajo biti člani zdravniške zbornice.

Skrivajo se gosenice, ki se zabubijo, in razni metulji, ki se prilagajajo svoji okolici. Po vsem tem vidimo, kako je razne živali prišlo njih nagon, da se žim bolj zavarujejo pred sovražniki in si čim bolj uredijo svoje življenje.

daleč, pač pa mora pri posebnih tekmah dokazati, da zna tudi plavati, kolesariti, teči in podobno. Izpitno gradivo za državni športni znak je tako urejeno, da mora vsak kandidat dokazati, da obvlada kolikor toliko najvažnejše panoge telesne vzgoje in da je hiter, močan, spreten ter vztrajen. Zahteve za državni športni znak niso pretirane, kar vidimo tudi po tem, da so jih v nekaterih državah izdali že več sto tisoč (J. L.).

Novi atletski rekordi. Iz Vašega pisma poenemam, da imate zelo dobre vire in da ste na tekočem glede vseh najboljših in najnovejših atletskih izidov. Potrjeni pa so samo oni rekordi, o katerih sem nedavno pisal. Onega v metanju kopja (Kenzie 80.22 m) in v troskoku (Warstoun 16.12 m) še ni bilo med njimi in je verjetno, da znamke niso zanesljive. Brez skrbi pa lahko vpišete v Vašo zasebno tabelo svetovnih rekordov naslednje: 5000 m Haegg 13 min. 58.2 sek. (ne pa 14 min., kar ste najbrž pomotoma napisali); skok v višino Steers 2.11 m; skok s palico v višino Warmerdam 4.72 metra. Znamke so tako dobre in tako presenetljive, da za njih ni predvidenih točk v finski tabeli. (F. S.)

Prehrana japonskih tekmovalcev. Ali je res, da je prehrana japonskih tekmovalcev tako skromna? K sreči imam pri rokah zdravniško poročilo o prehrani posameznih narodov pri zadnjih olimpijskih igrah v Berlinu. O Japoncih pravi poročilo, da so se hranili takole: zjutraj so dobili mesno juho z mesom, zelenjavo s sojo in rižem, potem jajca, sadje in kruh; opoldne: meso (navadno svinjsko), rastlinske prikuhe, riž, krompir in čisto tudi obrok sladke jedi; zvečer: dušeno meso, ragout in ribo ali kaj podobnega z rižem in prikuho. Dalje pravi poročilo o prehrani japonskih olimpijskih tekmovalcev, da so zelenjave in solate vselej mešali s sojo in da so radi uživali tudi konzerve, ki so jih prinesli s seboj. Kakor vidite, prehrana ni bila skromna. Znana stvar je namreč, da morajo tekmovalci, od katerih pričakujejo olimpijske zmage ali kaj podobnega, dobro in izdatno jesti. (L. B.)

Konjske dirke v starem veku. Ali so tudi v Olympiji prirejali konjske dirke? Popolnoma brez dvoma je, da so imeli v okviru olimpijskih slovesnosti tudi konjske dirke. O tem nam pričajo poročila, pa tudi hipodrom, ki so ga izkopali v Olympiji. L. 680. pr. Kr. so začeli z dirkami z vozili, 30 let pozneje pa so uvedli tudi jahalne tekm. Tudi v starem Rimu so bile konjske dirke zelo priljubljene. Udeležba s strani občinstva je morala biti izredno velika, saj pravi neko poročilo o požaru na lesenih tribunah dirkališča, da je bilo v nevarnosti 130.000 gledalcev, od katerih je bilo veliko lažje ali težje poškodovanih. (O. P.)

Jesenski trening švedskih smučarjev. Z zanimanjem ste brali poročilo svetovnega prvaka E. Englanda o urjenju švedskih smučarjev. Tam je tudi omenjeno, da znaša veota gozdnih in drugih tekov pred zimo približno 1500 km. Vprašujete, če mi je kaj podrobnejšega znanega o tem. Englund samo ugotavlja, da gredo švedski smučarji na dilce že zelo utrjeni in podkrepiti to ugotovitev z dejstvom, da so pretekli med letom po 1500 km. Po mojem mišljenju so tu všteti tudi gozdni sprehodi ali izleti, ki so jih opravili deloma v hoji, deloma pa v tekih. V ostalem pa je o švedskih športnikih znano, da radi tečejo tudi takrat, ko gredo po dnevnih opravkih. (H. B.)

bo, nato kratko skladbo nekega modernega skladatelja za orkester s solističnim sodelovanjem gosli. Gosli je igral Gabrijel.

Zazvenel je drugi zvonov udarec. Nič več časa ni preostalo za zmešnjavo, za beganje misli. Gabrijel je zbral vse sile.

Skoraj zadnji je stopil v veliko obednico, ki je danes izgledala kot praznična koncertna dvorana. Namesto svetilk so gorele sveče, tam, kjer so bile sicer postavljene mize, so danes stale vrste stolov. Na vzvišenem prostoru je sedel cerkveni knez, zraven njega je bil prior, nato so sledili patri, Razburjenje, a vendar zadržano so valovale, se gibale sem ter tja glave mladih samostanskih učencev. Pred njimi so na široko in odprto razložili godbeniki svoja stojala.

Gabrijel je z bolečo ožnostjo preletel to sliko. Mehka svetloba sveč mu je dobro dela. Zdelo se mu je, da se je še enkrat vse srečno pomaknilo v daljo, stiska odločitve, sramota zaradi laži, strah pred neprozornim jutrišnjim dnevom. Namesto tega, kakor da bi se bila pretekla leta tega brezskrbnega, pobožnega in veselega samostanskega časa zljila skupaj v en sam akord, poln harmonije. Gabrijel se je vzravnil in globoko zadihal. Čutil je, kako je v njem molilo.

Molilo je v njem, ko so igrali Haydna in Beethovna. Dalje je molilo v njem, ko je prišla na vrsto zadnja koncertna točka. In med njegovimi solističnimi deli se ta molitev ni pretrgala. Nasprotno, še bolj je postala goreča in živo iskrena, še več zatopljenosti, resničnosti in spoznavanja je bilo v njej. Ni hotel biti lažnivec in strahopetec pred samim seboj. Tudi on je hotel služiti Gospodu, kakor so to delali vsi, kakor škof, prior in patri. Samo na drug način. On bo služil Gospodu s svojo umetnostjo, s svojo glasbo, s svojimi gosli.

Nemir? Odločitev? Kako napache besede so to bile za tako sveto in neizpremenljivo gotovost! V Gabrijelu je zavalovala radost, ko je sedaj do-

37.

Komaj tri korake sem napravil po hodniku, ko so se mi vdrla tla. Grabil sem ob stenah, da bi se obdržal, a zaman. Padel sem v odprtino. V duši sem sklenil z življenjem. Priletel pa sem v deročo vodo, ki je tekla okoli gradu.

38.

Voda ni bila mrzla in mi je segala do vratu. Pač pa je imela silno brzino in me je naglo vlekla proti kanalu, ki je bil izpeljan pod gradom. Oprijeti se nisem mogel nikamor. Izginil sem v temi...

Šport v kratkem

V Cortini d'Ampezzo so se sestali najboljši italijanski smučarji in tekmovalci za zlato kolajno Vittoria Marcoza. Ob najugodnejših snežnih razmerah se je podalo 39 tekmovalcev k smučemsku teku na 17 km. Zmagal je alpinist Giulio Gerardi, predstavnik alpinistične šole d'Aoste. Progo z višinsko razliko 350 m je presmucal v 1 uri 18.3 sek. Drugi je bil Compagnoni Aristide z 1 uro 45 sek., tretji pa Vitalini Rinaldo z 1 uro, 1 min 34.2 sek. V skupni klasifikaciji, vstevši rezultate prejšnjega dne, si je priboril prvo mesto in zlato kolajno Perreni Giovanni, član železniške milice iz Rima.

Koliko zanimanja je bilo za usodno nogometno tekmo med Livornom in Torinom v Livornu, sodimo po izredni udeležbi občinstva, ki ga je bilo okrog igrišča 20.000. Izkupiček na stadionski blagajni je znašal 175.000 lir, tekma pa je končala neodločeno brez gola, 0-0. Livorno, ki je erčno prestal težko preizkušnjo, bo igral jutri v Genovi proti Liguriji.

O Miticu, po vsem teniškem svetu znanem hrvaškem tekmovalcu, čitamo, da se bo v bodoče udeleževal tudi v namiznem tenisu. Igra z drobnim žogico, ki je dobila z Mitičem novega priistaša iz vrst uglednih športnikov.

umel, da je smel služiti tudi on Gospodu, ki ga je ljubil.

Note, ki mu jih je narekovala partitura, mu niso zadoščale, da bi izrazil vse to, kar je mogoče valovalo skozenj. Saj se je moral še zahvaliti Gospodu, ki mu je v temno skrb njegovega srca poslal to svetlobo. Moral je še izreči prisego, kakršne note te partiture niso poznale. In Gabrijel je tudi molil to prisego z vso globoko prevzeto dušo: vedno bo s svojo čisto umetnostjo služil le Bogu, da bo postala hvalna pesem Očetu in da bo povzdigovala človeka.

Frater muzikus je že davno povsod postal njegov delovni glas. Strmel je v goslača, ki se je na tako poseben in nenavaden način začel izpovedovati in priznavati, in vsi v orkestru so dvignili glave. Tudi škof, prior in patri so postali pozorni, mladi samostanski učenci pa so iztegovali vratove. Vsakdo je občutil posebnost tega igranja, vsakogar je potegnila za seboj ta pesem duše, ki se je tu razcvetela v čistosti in zamaknenosti.

Toda Gabrijel se je nenadoma prestrašil, v veselju prestrašil in bliskoma pogledal fratra muzikusa. V dčani kadenci je našel zopet nazaj k predpisanim notam, tako da je frater muzikus ravno komaj še mogel nakazati nastop bučnega orkestralnega zaključnega stavka.

Ko je Gabrijel ta večer stopil stal pri odprtem oknu svoje male delovne sobice, mu še vedno ni bilo mogoče pomiriti se od razburjenja zadnje ure. Njegov škof ga je razumel in mu sam od sebe predlagal, da prevzame vso skrb za njegovo nadaljnjo izobrazbo za glasbenika. Kjer ni nobene laži, tam tudi ni nobene obtožbe, — — — in tretjič je našel Gabrijel domovino.

Ko je končno zaprl okno in se obrnil, je videl, da je stal v znamenju križa, ki je, velik, razrešujoč in obenem vzeo metal svojo senco tudi preko gosli. Tedaj je pokleknil in poljubil oboje, križ in gosli.

H. Zerkulen

Izredno lep roman, eno najboljših del velikega romanopisca Henry Bordeaux-a

»SRCE IN KRI«

dobite po vseh knjigarnah in trafikah.

Knjiga je pretresljive vsebine in bo osvojila vsakega bralca.

V nekaj dneh bo izšlo novo delo: »GOLOBČEK« — spisal Baar.

Naročniki bodo dobili obe knjigi skupaj!

Pred odletom italijanskega bombnika z letališča

Križ in gosli

Nobena zastava ne vihra iz dolgega poslopja, kjer je samostanska šola, ne razpenjajo se od okna do okna zeleni veneci, kakor je to sicer vedno, kadar pričakujejo v samostanu obisk cerkvenega kneza iz bližnjega stolnega mesta. Samo zimsko nebo je danes v zastavah, temnomodro, in vsa pota na vrtu se bleste belo zasnežena. Nad vso hišo leži tiha svečanost, slovesno občutje, dasi ga na zunaj ni mogoče opaziti.

Gabrijel stoji pri oknu svoje male delovne sobice in zamišljeno gleda preko parka, preko belih oblačil dreves, ki stoje kakor molilci pod modrim nebom, nema in ponikna. Včasih premišljajo zganejo z glavo. Tako je, kakor da bi se sklonila pod blagoslovom neke nevidne roke. Tudi Gabrijel sklene glavo in za trenutek mora zapreti oči, tako močno čuti zagon, pritisk svojih notranjih predstav.

Zaključni izpit je prestal. Sedaj je moralo priti do odločitve. Odločitev? Ali pri onih, ki so že leta obiskovali tukajšnji samostansko šolo, ki so živeli skupaj kakor otroci ene same velike družine in ki so se drug drugega poznali kakor brat brata, ni bilo vse že davno odločeno? Ali je bila mogoča še kakšna druga odločitev kot ona ponižnosti, miru in veselja v Gospodu?

Gabrijel je spadal k onim, ki so prestali svoj izpit z odliko. Gotovo predvsem zaradi svojega dela. Toda nekaj je bilo tudi v njegovem bitju, v njegovem značaju, kar je povzročalo, da so mu bili dobri in mu radi pomagali. Gabrijel je bil že zgodaj sprejet v samostansko šolo; potem ko sta mu v kratkem času drug za drugim umrli oboja starša. Ker si je sam tako želel, je potem prišel v to samostansko šolo. Postala mu je druga domovina in mu nudila sročo druge domače hiše. Mnogo let, toliko let.

Dokler...

Tedaj je zvonel v samostanski kapeli zapel

preko parka svoj pozdrav in dobrodošlico v tišino zimskega dneva. Izgledalo je, kakor da so se zasnežena drevesa priklonila še globlje, v široko vozno cesto je zavila škofova kočija.

Gabrijel je stopil od okna proč. Vzravnil se je. Z enim pogledom je objel svojo sobico, v kateri je preživel vsa ta leta. Kaj se je ukradlo v tišino mirnega doma, kaj ga je že mesece vznemirjalo z vedno večjo in močnejšo trdoživostjo? Dasi je izgledalo blizu kakor v dosegu roke, mu ni znal najti izraza v besedi. Ničesar ni zagrešil Gabrijel in vendar se je ta nemir začel še prav v njegovo molitve in se zgoščeval vedno bolj in bolj v neko resnično občutje krivde. Če je hotel povedati jasno, čutil se je lažnivec. Tako kot je izgledalo v njem, tako ni mogel, danes stopiti pred svojega škofa. Misli je, da sedaj, ko je izpit minil, ne more več dalje ostati tu v ljubljeni skupnosti. Ni bil za duhovnika.

Hišni zvonec je zazvonil. Po hodnikih, doslej mirnih in tihih, je postalo živahno. Vrata so loptala. Slišati je bilo nagle korake, ki so hiteli po kamnitem tlaku. Gabrijel je, kakor da bi postal roko, ki ga bo varovala, zgrabil svoje gosli, ki so ležale pred njim na mizi, ravno pod križem, ki je visel na steni.

Gabrijelova roka je bila vroča. Toda tudi vse štiri strune na goslih, ki jih je sedaj trdno oklepal v roki, so pekle, kakor da bi bile ognjene. Ta sobica je poznala samo mir in prijetna občutja, dokler niso prišle gosli. Vsak od samostanskih učencev se je v svojih prostih urah naučil igrati kakšno glasbilo. Ali pa je smel slikati, risati, skandirati verz, delati s šestilom in ravnilom. Gabrijel si je izbral gosli.

In sedaj se je približala ura koncerta, katerega se bo udeležil tudi cerkveni knez in ki naj bi se vršil kot vesel in viden zaključek resnih izpitnih dni. Za nekaj tednov se je samostanska šola veselila tega večera. Za nekaj tednov so se vadili, igrali bodo Haydnovo in Beethovno glas-

A. Fogazzaro:

93

Pača ob jezeru

Tudi zdravnik je bil silno nemiren. Skušal se je opravičiti, da je ugodil Marinini kaprici, a vedno bolj ga je nadlegovala misel, da ni storil prav.

»Prej še nisem vedel vsega,« je dejal; »nisem se govoril z Ivanko.«

Pomignil je Vezzu in Sillu, naj se mu približata.

»Ali veste, kako je bilo z grofom?« ju je vprašal zdravnik.

Vedela sta le nekaj. Nekaj časa so se tiho razgovarjali.

Silla je pogledal na uro. Bilo je tri četrti na pet. Odsel je v knjižnico po pisma, nato se je vrnil in se umaknil v salon, da bi tam nadaljeval z delom.

Vezza in zdravnik sta nadaljevala svoj razgovor, ko sta nenadoma zagledala pod seboj vrt, vrtnarjevega sina, ki je odhajal iz pristana z velikim čolnom.

»Kam greš?« je zaklical Vezza.

»V R... na ukaz gospe markize,« je odvrnil deček.

»Moral bi bil vprašati mene, preden jo je ubogal,« je zagodrnjal Vezza.

Nato pa je nadaljeval razgovor z zdravnikom.

»Mislim, da bi bilo najboljšje, če tako sestavim brzojavko: Stanje markize je zelo nevarno in zdravnik zahteva, da se jo odvede od tod.«

»Pristavite takoj.«

»Dobro.«

»Pristavite še...«

Zdravnik ni utegnil končati stavka, ker je v istem hipu vstopila Marina. Bila je oblečena v temnomodro nadsveto elegantno obleko z vlečko. Ni bila več tako blede kakor jutraj. Rahla rdečica ji je pokrivala lica, oči pa so se ji lesketale kakor biseri.

»Godba!« je dejala in se smehljaje se obrnila proti jezeru. »Kaj ne, gospod Vezza, da je glasba hinavska in da nam pove vedno to, kar želimo? Ali nima prav zato toliko prijateljev?«

»Markiza,« ji je odvrnil Vezza in se skušal pokazati brezbriznega. »Zunaj nas je le veter; glasba je v nas samih. Strune so v naši notranjosti in zvenijo soglasno z našim razpoloženjem.«

»Za vas je torej glasba vedno vesela. Kje je Silla?«

»Im...«

»Saj ni odpotoval?« je dejala odločno, pograbila Vezza za komolec in ga močno stisnila. »Ne, ne, tu je,« je hitro odgovoril. »Moram ga opravičiti. Ne počuti se dobro. Bil je tako prijazen, da mi je ponudil svojo pomoč in zato zdaj...«

Ni mu pustila, da bi izgovoril do konca; vprašala ga je z zapovedujočim glasom:

»Kje je?«

Glas se ji je tresel.

»Ne vem,« je v zadregi odvrnil Vezza. »Malo prej je bil v knjižnici.«

»Pojdite in ga pokličite. Recite mu, da ga čakamo.«

»V salonu je,« je posegel vmes zdravnik.

»Piše. Prosim vas, markiza, da sprejmete njegovo opravičilo.«

Marina se je za trenutek zamislila, nato je dejala:

»Mi morete dati častno besedo, da je v salonu?«

»Da.«

»Dobro,« je mirno dejala Marina. Pozneje bo prišel sam, ne da bi ga kdo klical. Ali žalost ne uničuje življenja? Žalostna sem, zato se ne počutim dobro. Vi, gospod doktor, bi mi predpisali razna pomirjevalna sredstva; meni pa se zdi, da blagodejnejše vpliva name vonj cvetlice, sveži zrak in prijetna družba. Tu je razlog, čemu sem naročila kosilo in vas povabila. Uganka je zdaj rešena in ne preostane nam drugega, kakor da sedemo k mizi. Vezza, sedite poleg mene. Gospod doktor, vi pa sedite na mojo desnico.

Kosilo se je začelo.

Marinina gosta sta molčala in se komaj dotaknila jedi.

Zdravnik je neprestano opazoval Marino, ker se je bal, da bo dobila nov napad. Spoznal je, koliko važnost je Marina polagala na to kosilo in mu je bilo žal, da ji je ustregel. Ni se mogel oprostiti slutnje, da se bo zgodilo nekaj strasnega. Opazil je, da je Marina postajala vedno nemirnejša in da se skoraj ni dotaknila jedi.

»Kaka tišina!« je končno vzkliknila. »Zdi se mi, kakor da bi bila med duhovi. Sem morda podobna Prozerpini?«

»Zbudili bi celo mrljice,« je neprevidno dejal Vezza.

Takoj se je spomnil na tistega, ki je ležal nedaleč od lože, pokrit z mrtvaškim prtom. Streptal je.

»Kljub temu pa so moji gostje resni, kakor peklenski sodniki. Nalijte kozarec,« je velela služabniku.

Sluga je ubogal. Bil je iskreno vdan svojemu

gospodarju, kateremu je služil dolga leta in zato je zdaj silno trpel. Ko je nalival vino v kozarec, se mu je tresla roka.

»Pokusite to vino,« je dejala Marina. »Pomislite nekoliko. Ali se vam ne zdi, da ima okus po Aheronu?«

Vezza je dvignil kozarec, pokusil vino in izjavil:

»Res ima nenavaden okus.«

»Predstavljajte si torej,« je dejala Marina s spremenjenim glasom, »da sem iz gotovih razlogov hotela...«

Naslonila se je nazaj in naredila z roko kretnjo, kakor da bi hotela vreči od sebe neko ničvredno stvar.

»Življenje je tako podlo,« je nadaljevala.

»Predstavljajte si, da sem hotela odpreti vrata in oditi od tod ob sončnem zatonu sredi med cvetjem in v družbi prijateljev, ki bi mi delali družbo, če bi pot bila le predolga. Predstavljajte si, da je v tem vinu...«

Vezza se je zdrnil in pogledal služabnika, ki je nepremično stal ob vratih.

»Kako hitro mi verjame!« je vzkliknila Marina.

Napolnila je zopet svoj kozarec in ga približala ustom.

»Čuden okus?« je dejala. »Popolnoma čisto je. Bila je samo Prozerpina žala. Pijte, žalostni vitezi! V vinu boste našli dobro voljo in pogum.«

Zdravnik ni hotel piti. Čutil je, da se bliža nevihta. Vezza pa je ubogal Marino in izpraznil kozarec do dna.

»Prav je tako,« je dejala Marina in prebledela. »Moral boste odgovoriti na zelo težko vprašanje.«

Praznik boginje Pameti

Po istodobni kroniki

Nekega južnaško toplega novembrskega večera v kravcem letu 1793, je Pariz v stolnici Naše Ljube Gospe (Notre Dame) obhajal praznik boginje Pameti. Krščansko bogoslužje je bilo odpravljeno in s tem so izginili iz koledarja katoliški prazniki, da so napravili prostor novim praznikom, tako praznikom poljedelstva, mladosti, starosti in sličnim. Sicer je dal narodni konvent na pročelje katedrale nabiti razglas, ki je oznanjal, da je pripoznano bivanje nekega najvišjega bitja in neumrjnost duše. A kar se je dogajalo v cerkvi sami, je pričalo, kako je narodni odbor praktično pojmoval ta svoj razglas.

Za uvod praznika so zborne operne pevke zapele posebno pesem. Med petjem je državljani Michaud delil pesmi o nesmrtnosti duše kakor jo je on pojmoval.

Mahoma so se pogledi vseh uprli v veliki oltar, kjer se je pravkar prikazala boginja Pameti.

Le kje so bili že videli to ljubko božanstvo, ki naj bo tu po sklepu narodne skupščine večno česteno najvišje bitje?

Slednjič pa je šlo od ust do ust: »To je gosposlična Aubryjeva, operna plesalka, mična plavolaska, ki je navadno igrala kot Venera in je

to nalogo zmeraj v vsakem pogledu odlično opravila.«

Komaj so se umirili valovi presenečenja zaradi svoje patrone, katero jim je dala revolucija za varstvo Pariza, ko se je pojavil slavnostni govornik zraven oltarja, kjer je stolovala boginja. To je bil pesnik La Harpe, član Akademije. Ne da bi se ozrl na boginjo in mahajoč z rdečo čepico, je imel sramotilni govor o Bogu in je hkrati napadel tudi vse svoje tekmece na književnem področju. Boginja Pameti se je tako smejala njegovim besedam, kl naj bi bile dvotipne, da so ji solze tekale po našminkanih licih.

Po La Harpejevem govoru je zaigrala godba neki Andante skladatelja La Suerija in slavnost se je končala s korajžno revolucijsko korračnico.

Bilo je že precej pozno zvečer, ko je množica odšla iz cerkve Notre Dame. Vse hiše so bile razsvetljene in vsi so imeli splošno pojedino. Pred hišnimi vrati so bili postavili mize, k so druga poleg druge tvorile na obeh straneh ceste eno samo, z jedili obloženo mizo. Kdor je prišel mimo, je moral pristesti in kaj založiti, čeprav ni bil nič prispeval k pojedini. Vladajoče ljudstvo je bilo povsod povabljen.

Pojedina je bila tem mikavnejša, ker je bil tisti večer izredno lep in ker so bila jedila zares izbrana. Jutraj so že prejeli peki — mimo drugih ukazov — še posebne količine moke, tako da so imeli vsi Parizani, čeprav ni bilo v mestu žita, na praznik boginje Pameti dovolj dobrega kruha.

Prava pravcata požrtija pa se je razvila krog trga pred »Palaisem Royalom«, kjer je domoval vojvoda Filip Orleanski, ki se je zdaj, da bi se prililil revolucijski dogmi enakosti, imenoval kar Filip Egalité. Skoraj vse stroške za slavnostno pojedino je poravnal on iz svoje

Določitev kraja

»Kje ste pravzaprav doma?«
»Mi mornarji smo poved doma.«
»In kje živi vaša nevesta?«
»Doma.«

blagajne. Saj je šlo za to, da se je izkazal kot dober republikanec, do česar je prišel s svojim glasovanjem za smrt svojega kraljevskega bratranca. Filip je bil eden od tistih 36 poslancev, ki so v januarju tega leta, ki je pripomoglo boginji Pameti na prestol, sprlo manjšino 360 glasov — glasoval za smrtno obsodbo kralja. Boginja Pameti mu je bila zasepetala na uho, da »jo bo najboljšje vozilo, če bo vstopil v zmagoslavni voz revolucije. In zdaj je bil ta voz že v teku — on pa se je peljal z njim.

Državljan Filip Egalité je sedel sredi množice, med dvema ženskama iz ljudstva. Prepevali so, popivali, besneli brez sramu in strahu.

Državljan Egalité je vstal, si snel rdečo čepico z glave in je vzkliknil:

»Državljan! Pijmo na zdravje republike, na srečo njenih zagovornikov, na srečo narodne skupščine in vladajoče ljudstvo!«

Množica mu je odgovorila z besnečim vzklikanjem.

Nato pa, ko so napajali drug drugemu, se je nekje iz temine odzval gromki glas, ki je zavalil:

»Smrt tiranom in vsem, ki so jim služili!«

Ljudstvo je spet navdušeno pritrdjevalo.

Državljan Egalité je prebledel. Bilo mu je, ko da grabi ledenomrzla roka po njegovem srcu.

Ena njegovih dveh sosed, neka čevljarjeva žena s Ceste St. Honore je opazila njegov mrki pogled. Skušala ga je raztresti in mu napravila poklon zaradi njegovih prekrasnih usnjenih rokavic. »Kako so nežne,« je dejala v šali in jih pogladila z večjo roko, »prav kot bi bile narejene iz kože kaknega mladega dekleta.«

Filip Egalité je moral državljanski priznati, da se brčkone ni zmotila. Neki umetniški strojar iz Meudona je pripravil usnje iz kože mlade ženske, ki jo je bila revolucijska sodnija obsodila na smrt in je bila tudi res usmrčena.

Orleans jo je bil nekoč ljubil...

Čez nekaj dni nato je rabel na Place de la Concorde dvignil nad tulečo množico njegovo, s krvjo obliko glavo kvišku.

A. D.

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

Ali ste že naročeni na Slovenca?

?

Vsak naročnik zavarovan

S hudo prizadetim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem žalostno vest, da je v četrtek, 28. januarja 1943, ob 8 zvečer. Vsemogočni po daljši, trpljenja polni bolezni, presadil iz naše srede v svoj vrt, s tolažilni svete vere okrepčano dušo našega dobrega moža, očeta, brata, strica, svaka, tasta in starega očeta, gospoda

Novaka Ivana

bivšega večletnega župana v Ribnici

Nepozabnega pokojnika bomo spremlili iz hiše žalosti na farno pokopališče v Ilircah v nedeljo, 31. januarja 1943, ob 4 popoldne. Ribnica, Gorenja vas, Ljubljana, Sodražica, Maribor, Cleveland, dne 28. januarja 1943.

Zalujoča žena, otroci in sorodstvo.

TOMAŽ POKLUKAR:

»Pa za lepše vreme se pobrigajte tam spodaj, mu je zaklical in krenil proti severovzhodu.

»Nekaj danes ni z njim v redu,« je šepnil Matiček svojemu prijatelju.

»Narobe je z njim, že par večerov je potrt. Sinoči je pil, kar ni njegova navada.«

Matvez tega ni slišal. Marjeta pa je čula in je čustvovala: »Ubogi fant, mora mu biti zelo hudo. Na grunt je navezan, kakor da bi bil pognal korenine v zemlji, gore pa ga držijo, kot da bi ga bile začarale. Ko bodo prvi jarni dnevi, se bo vzpel na Lipanco, potem pa se bo odtrgal od nas. Dolčas mi bo po njem. Dokler bo tu, naj mu bo lepo.«

Tako je čustvovala Marjeta in hitela za fantom, ki je drčal spredaj in se spel zaustavljaj, da bi počakal na ostale. Matvez pa je postal drugačne volje. Ves srečen je bil, da ni doživel vodniškega poloma. Izgubiti sloves dobrega vodnika bi bil zanj udarec, ki bi ga

le težko prenesel. Ah, sedaj je bil spet vesel. Ko so prišli domov, je pohitel do Nade in naročil kuhanega vina za vse. Ostali so si zunaj otresali sneg z okovank in si čistili hlače z metlicami. Marjeta pa je srečala na stopniščih in mu šepnila, da je bila tudi danes, čeprav v megli, zelo lepo.

»Če se že vreme kuja, bomo vsaj mi dobre volje,« je dejal gostim, ki so poselili za mizo. To je bila beseda, ki so jo radi slišali.

Ker Matvez ni dopustil, da bi plačali vino premožnejši od njega, so prihajale na mizo nove steklenice vroče in dišeče pijače. Ne bi mogel reči, da ni prijala, zakaj Matvezova družina je bila premaržena. Nada, ki je znala lepo postreči, je zavijala steklenice v bele prtice, v pijačo pa je nasula sladkorja in dišav. Tako je bilo vino sladko kakor med in vroče kot čaj.

Pila je tudi Marjeta. Predno je bil čas za večerjo, so postali dobre volje in začeli prepevati.

Pela je tudi Marjeta. S svojim glasom je razodela nocoj nekaj, kar je bilo namenjeno pravzaprav samo njeni družini. Potem so jo prosili, da je zapela toplo sevdalino »Moj dilbere, zima jet. S svojimi vedrimi očmi je gledala naravnost v Matvez, se sklonila k njemu in mu pela na uho. Čisto tiho in nežno je pela. Vsi so sedeli negibno in v sobi je bil mir, da bi slišal žigalico, če bi padla na pod. Zenske so povesile oči in poslušale, možki pa niso mogli odmakniti pogleda od dekleta, ki je pelo zvonko kakor častiljiva violina v rokah umetnika.

Ah, marsikdo si je želel, da bi se sklonila tudi k njemu, da bi bil deležen pozornosti, ki jo je poklanjala smuškemu učitelju.

Večerjo so si naročili kar v furmansko sobo, kjer so obsedeli. Da je zgornji dom preveč gospodski, so dejali in da se smučarji boljše počutijo, če so tečajniki sami med seboj.

Začeli so z vinom, nadaljevali s petjem in družabnimi igrami, potem pa so plesali. Čim je pek raztegnil harmoniko, so se pari odtrgali od mize in se vrteli, jadrali v dolgih korakih in poskakovali. Matvez je čutil topli Marijetin objem, ko se je zibala v tangu. Vrnil ji ga je in plesal kot že dolgo ne. Ko so se vrnili k mizi, je dobil besedo Mat-

čak Te, Tebe pa ni od nikoder. Danes sem žalostna, ker sem imela težke sanje. Sanjalo se mi je, da nisem mogla več držati sama in sem se napotila na planino. Pot je bila dolga in snežilo je, da sem komaj hodila. Tako globok sneg je ležal na poti, da se mi je udarilo do kolena. Brez moči sem hodila in spance me je premagoval. Hotela sem se odpočiti pod staro smreko, ko zaslišim sani, ki mi drviijo nasproti. Ti si sedel v njih in vriskal, a Teboj pa je bilo dvoje deklet. Nisem jih poznala. Stisnila sem se k drevesu, ker sem se bala konj; klicala sem Te in Ti mahala, Ti pa me nisi niti slišal, niti opazil. Kakor prikazen so združale sani mimo mene. Tekla sem za njimi in Te klicala po imenu, vendar zaman; izginjale so za ovinkom. Potem sem slišala samo še cingljanje zvončkov in Tvoj veseli smeh. — Vidiš, namesto, da bi se mi sanjalo kaj lepega, da bi Te srečala in se pogovarjala s Teboj, si mi nedosegljiv tudi v sanjah. Vem, da Ti je lepo tam zgoraj in Te ne prosim, da bi prišel. Boš že prišel, če prej ne s pomladjo in takrat bom norela od veselja. Samo to sem Ti hotela povedati, da Te že težko čakam.«

Tako je bral Matvez v svoji sobi. Sedel je na stol, si pokrli obraz z rokami in se zamislil. Zal mu je bilo, da je imela Majda take sanje. Ah, kako bi bil vesel, če bi v resnici prišla!